

Ruimte en richting

Leeswijzer en samenvatting

Rapport van het Studiedeputaatschap
'Homoseksualiteit in de kerk'

Voor de synode van Deventer 2023

Nederlandse
**Gereformeerde
Kerken** Hoopvol onderweg
in Gods wereld

Vooraf

Deze leeswijzer bij en samenvatting van het rapport 'Ruimte en richting' is bedoeld om op hoofdlijnen de inhoud van dat omvangrijke rapport weer te geven. We proberen daarmee tegemoet te komen aan geïnteresseerden die niet in de gelegenheid zijn om het complete rapport te lezen of te bestuderen. Wees u ervan bewust dat u na lezing van deze samenvatting geen volledig inzicht hebt in het werk en de argumentatie van de commissie, maar wel kennis kunt nemen de belangrijkste achtergronden, conclusies en adviezen. Voor de leesbaarheid bevat deze samenvatting geen notenapparaat. Voor een verantwoording van het gebruik van bronnen verwijzen we u naar het complete rapport.

De titels en nummering van de hoofdstukken en paragrafen in deze samenvatting zijn overgenomen uit het complete rapport. Van een aantal hoofdstukken is alleen de titel opgenomen, andere zijn met enkele regels of alinea's samengevat. Wilt u over dat specifieke onderdeel of hoofdstuk meer lezen, dan zult u het complete rapport er dus bij moeten pakken. De inleiding en hoofdstuk 6 zijn in hun geheel overgenomen. De inleiding, omdat die verantwoordt welke opdracht de commissie had en van wie ze die opdracht kreeg, hoofdstuk 6 omdat dat de adviezen bevat aan de Synode van Deventer.

Door op de onderstreepte link te klikken, downloadt u [het complete rapport](#).

Inleiding

Opdracht

‘Wat heeft de gemeente van Christus te bieden aan lesbische zusters en homofiele broeders in haar midden?’ Zo luidde de vraag die de generale synode van Meppel (2017) het Studiedeputaatschap ‘Homoseksualiteit in de kerk’ heeft voorgelegd. Die vraag ging gepaard met enkele deelvragen die de synode van Goes (2020) als volgt formuleerde:

- ◆ geef een Schriftuurlijk onderbouwde visie op de bestaande seksuele diversiteit.
- ◆ geef een Schriftuurlijk onderbouwde waardering van mogelijke seksuele relaties.
- ◆ beschrijf hoe de christelijke gemeente veiligheid kan bieden aan mannen en vrouwen die niet in staat zijn om de weg te volgen die Genesis 2: 24 wijst.
- ◆ beschrijf hoe de christelijke gemeente ondersteuning kan bieden aan wie op grond van teksten als Matteüs 19: 12 en 1 Korintiërs 7: 37 kiezen voor een celibataire levensstijl.
- ◆ beschrijf hoe een kerkenraad kan handelen in het geval gemeenteleden een seksuele relatie aangaan die naar het oordeel van de kerkenraad niet overeenstemt met de Schriftuurlijke norm.
- ◆ betrek bij de bezinning de besluiten die eerder zijn genomen en de uitspraken die eerder zijn gedaan door generale synodes van de GKV, de landelijke vergaderingen van de NGK, de generale synodes van de CGK en verwante kerken in het buitenland.

Uitgangspunten

Te midden van alle positiebepalingen, emoties en ontwikkelingen hebben we als Nederlandse Gereformeerde Kerken onze weg te vinden. Als deputaatschap hebben we steeds een drietal algemene uitgangspunten voor ogen gehouden: het gaat om Christus, het gaat om mensen, het gaat om samen gemeente van Christus zijn.

- ◆ Voor alles willen we onze Heer, Jezus Christus voor ogen houden. We zijn er als kerk niet om mensen te behagen, we willen geen speelbal zijn van culturele en maatschappelijke ontwikkelingen – hoezeer die ons ook raken of stempelen –, we zijn er om voor Hem te zijn, want we zijn van Hem. ‘Niemand van ons leeft voor zichzelf, en niemand van ons sterft voor zichzelf. Zolang wij leven, leven we voor de Heer; en wanneer wij sterven, sterven we voor de Heer. Dus of we nu leven of sterven, wij zijn van de Heer.’ (Romeinen 14:7-8).
- ◆ We hebben het bij LHBTI niet over een thema, maar over mensen. Mensen die kostbaar zijn als ieder ander, omdat zij door God geschapen en geliefd zijn, omdat Christus ook voor hen gekomen is als verlosser en bevrijder, omdat de Geest ook hen vernieuwen wil. Mensen die geleden hebben en te vaak nog lijden onder vooroordelen en veroordeling. Ook binnen de kerk van Christus – we erkennen het met schaamte.

- ◆ We zijn samen gemeente van Christus en wat houdt het in om dat te zijn? We zijn ‘een uitverkoren geslacht, een koninkrijk van priesters, een heilige natie, een volk dat God zich verworven heeft om de grote daden te verkondigen van Hem die u uit de duisternis heeft geroepen naar zijn wonderbaarlijke licht.’ We zijn het lichaam van Christus, een tempel van de heilige Geest. Wat betekenen deze grote, hoge woorden voor onze omgang met LHBT’ers? Wat betekent dat als we verschil van inzicht hebben en als we toch samen tot een visie, een praktijk van gemeente-zijn komen?

Ruimte en richting

Het nu voorliggende rapport kan gezien worden als het verslag van een zoektocht van een aantal persoonlijk betrokken christenen met ieder een eigen deskundigheid.

Tijdens onze zoektocht was er binnen ons deputaatschap ruimte, de ruimte om zich uit te spreken, om van hart tot hart diepe overtuigingen en persoonlijk ervaringen uit te wisselen, om elkaar te bevragen. Idealiter bestaat deze ruimte in elke christelijke geloofsgemeenschap. Het is een ruimte die we elkaar gunnen als broeders en zusters op welke plek in het spectrum van seksuele oriëntaties dan ook.

Tijdens onze zoektocht zochten we intens ook naar richting, naar richting in de Bijbel en voor Gods aangezicht – en met hulp van wetenschap, persoonlijke ervaringen van betrokken zusters en broeders, visies van andere kerken en deskundigen. De richting die we vonden was en is niet voor iedereen gelijk. Wat de een als een begaanbare of als de aangewezen weg ziet, is voor de ander een dwaalspoor. Soms leverde onze zoektocht dan ook strijd op, pijn en moeite, maar steeds weer zochten en vonden we de verbinding in Christus.

Uiteindelijk heeft onze zoektocht ertoe geleid dat we eensgezind, maar niet in alles eenstemmig, het voorliggende rapport kunnen aanbieden. Daarin doen we geen voorstellen om te komen tot uitspraken die voor de komende decennia voor vast en bondig gehouden dienen te worden. Onze adviezen, zo realiseren we, zijn niet het eindpunt van de zoektocht die we als Nederlandse Gereformeerde Kerken, samen met heel Christus’ kerk, gaan. Ze hebben iets van een momentopname, zij het geen onbelangrijke.

Moge ons rapport tot zegen van onze homoseksuele broeders en zusters en onze kerken zijn. En mogen de synode en onze kerken – samen op weg – onze zoektocht in wijsheid en onder leiding van de Geest voortzetten.

Wytze Bijleveld, Martin den Heijer, Maarten van Loon, Jan Mudde, Wolter Rose, Henk Schaafsma, Christel Steenhardt-van Twillert, Ellemieke Tempelaar-van den Geest.

Zes brieven aan Filemon

In de brief van Paulus aan Filemon vraagt de apostel zijn medewerker Filemon om een gunst. Hij stuurt Onesimus naar hem toe. Onesimus is geen slaaf meer, maar een geliefde broeder en hij zou Filemon goede diensten kunnen bewijzen.

Het rapport begint met een brief die in dezelfde trant is geschreven en een soortgelijke casus bevat. Is het lesbische stel, dat zich binnenkort in de gemeente zal aandienen welkom? Wat kan de gemeente voor hen betekenen en andersom? Zes pastores, namelijk Ad de Bruijne, Mariecke van den Berg, Almatine Leene, Jan Mudde, Wolter Rose en Dick Westerkamp reageren. Hun antwoorden geven goed weer hoe in onze kerken vandaag de dag wordt omgegaan met het vraagstuk. Wij adviseren dan ook om de brief en de zes antwoorden daarop te lezen.

DEEL 1 — HOOFDLIJNEN

1 Het wijdere verband

Het stellen van de vraag ‘wat de gemeente van Christus te bieden heeft aan lesbische zusters en homofiele broeders in haar midden’ is onlosmakelijk verbonden met enkele langlopende en diepingrijpende ontwikkelingen die in onze (westerse) cultuur en samenleving hebben plaatsgevonden.

Willen we recht doen aan de specifieke vragen die de synode ons gesteld heeft, dan kan dat alleen door ons bewust te zijn van het wijdere verband waarin die staan, en dan kan dat niet zonder onze tijd en de krachten die daarin werkzaam zijn te verstaan en die mee te wegen bij de keuzes die we maken. Kernwoorden op de weg van deze bezinning zijn: geloofwaardigheid, voorzichtigheid, vertrouwen en gebed.

1.1.1 Voorzichtigheid

Het thema ‘homoseksualiteit’ krijgt onevenredig veel aandacht binnen de kerkelijke en theologische bezinning. Het verwordt tot een sjibbolet, de meest simpele meetlat waaraan iemands trouw aan de Bijbel wordt afgemeten. Het eigen antwoord op de vraag die de synode heeft gesteld wordt door sommige christenen gebracht op het niveau van een *status confessionis*: hiermee staat of valt de kerk van Christus.

Een bezinning op het thema ‘homoseksualiteit’ mag dus niet op zichzelf staan, maar dient in samenhang plaats te vinden met de wijze waarop christenen zich tot talloze andere samenlevingsvragen verhouden. Zo wordt voorkomen dat het antwoord op de door de synode gestelde vraag getuigt van willekeur of, erger nog, een meten met twee maten.

Er is nog een reden voor voorzichtigheid in de oordeelsvorming en onderscheidingsvermogen. Wat in de ene cultuur (of context) als normaal, gewenst of goed wordt beleefd, is in een andere cultuur (of context) niet normaal, ongewenst en niet goed. Wat in de Bijbel (voor)geschreven staat over bijvoorbeeld de lijf- en doodstraf, de positie van slaven en vrouwen, het werpen van het lot en de heilige kus, passen wij mede om die reden niet rechtstreeks toe in onze cultuur. Of en in welke zin dit ook van toepassing is op de Bijbelse bepalingen die betrekking hebben op gelijkgeslachtelijke seks, zal nadere studie moeten uitwijzen, maar hoe dan ook is voorzichtigheid op zijn plaats.

1.1.2 Vertrouwen

Als er een boek is dat ons helpen kan bij het vinden van een Gode welgevallige weg in onze cultuur, is het de Bijbel. Zowel het Oude als Nieuwe Testament zijn gestempeld door en verweven met een cultuur die op wezenlijke punten verschilt van de onze. Met zijn volk trekt de HERE door de tijd en Hij doet het werkelijk. Hij tilt zijn volk niet uit de tijd, Hij gaat zijn weg met ons niet in een cultuur- en contextloos vacuüm, maar Hij zoekt de mens op waar hij zit en helpt zijn volk in alle concreetheid een weg te vinden die tot zijn eer is en naar zijn doel leidt. Dit mag ons het vertrouwen geven dat de Bijbel, dat Gods Woord en Geest, ons als gemeente van Christus helpen zal om in steeds veranderende omstandigheden de weg te vinden die de HERE met ons wil gaan.

1.1.3 Gebed

Ten slotte vraagt de nauwe verwevenheid van de vragen die ons gesteld zijn met de cultuur waarin we leven om gebed. De Bijbel nodigt ons uit om als christenen context- en cultuurgevoelig te zijn. Ontwikkelingen in de cultuur hebben hun eigen logica en die moet eerst gekend en recht gedaan worden, willen we in en tegenover onze cultuur een profetische of belerende positie innemen. Dat vraagt gebed, een gebed dat onze liefde blijft groeien door inzicht en fijnzinnigheid, zodat we kunnen onderscheiden waarop het aankomt.

2 Homoseksualiteit: definitie en terminologie

Wat is homoseksualiteit? Wat zegt de wetenschap? De tien ontwikkelingen in het wetenschappelijk onderzoek worden hier kort samengevat.

2.1 Ontwikkelingen in het wetenschappelijk onderzoek

Op één punt is er inmiddels, na ruim 100 jaar, een overweldigende overeenstemming:

1. je bent niet geestesziek, als je homoseksueel bent.

Op vijf punten is er sprake van een vrijwel algemene overeenstemming:

2. bij seksuele oriëntaties is er niet sprake van een tweedeling (heteroseksueel dan wel homoseksueel), maar van een spectrum met meerdere posities tussen de twee uitersten heteroseksueel en homoseksueel: zo is een homoseksuele aantrekking tot het gelijke geslacht vaker niet-exclusief (bijvoorbeeld: 'iets meer' aangetrokken, of 'overwegend' aangetrokken tot het gelijke geslacht) dan exclusief ('alleen maar' aangetrokken tot het gelijke geslacht);
3. bij een seksuele oriëntatie worden vaak drie dimensies onderscheiden: (i) aantrekking (tot welk[e] geslacht[en] iemand zich aangetrokken voelt), (ii) gedrag (met personen van welk[e] geslacht[en] iemand seks heeft), en (iii) zelfbenoeming (of iemand zich b.v. homo-, bi-, heteroseksueel, of anders noemt); bij sommige personen corresponderen de drie dimensies aantrekking, gedrag en zelfbenoeming volledig met elkaar, bij andere personen is er sprake van een onvolledige overlap tussen deze drie dimensies;
4. bij sommigen is de seksualiteit fluïde (dan is er sprake van verandering in aantrekking, gedrag en/of identiteit door de tijd heen of binnen verschillende sociale contexten), maar niet bij iedereen;
5. er zijn verschillen tussen vrouwelijke en mannelijke homoseksualiteit;
6. lesbische vrouwen zijn niet per definitie masculien, en homoseksuele mannen zijn niet per definitie feminien.

Ten slotte zijn er vier punten waarover nog geen overeenstemming is:

7. Gaat het bij een seksuele oriëntatie om aantrekking tot het andere of het gelijke *geslacht*, of tot het andere of gelijke *gender*?
8. Is bisexualiteit één van de tussencategorieën op het spectrum van seksuele oriëntaties, of is het een restcategorie in een tweedeling van exclusieve heteroseksualiteit en exclusieve homoseksualiteit?
9. Is er bij het ontstaan van een homoseksuele oriëntatie sprake van één factor: biologie/genen, of is er sprake van een combinatie van factoren: biologie/genen en postnatale omgevingsfactoren? (zie ook hoofdstuk 9 'Biologische aspecten' over de belangrijke rol die biologische factoren spelen bij het ontwikkelen van een homoseksuele oriëntatie)
10. Is een seksuele oriëntatie de kern van iemands identiteit, of is het voor sommigen de kern en voor anderen een draad in hun identiteitsvorming? (zie ook hoofdstuk 10 'Identiteitsontwikkeling')

2.2 Definities

Het Studiedeputaatschap stelt de volgende twee definities voor, eerst een definitie van homoseksualiteit in de zin van een seksuele oriëntatie, vervolgens een definitie van gelijkgeslachtelijk seksueel gedrag.

Een seksuele oriëntatie: aantrekking en zelfbenoeming

2. *Homoseksualiteit verwijst naar die posities op het spectrum van seksuele oriëntaties waar sprake is van een patroon van emotionele, romantische en/of seksuele aantrekking tot personen van het gelijke geslacht, een aantrekking die overwegend (de mate waarin verschilt van persoon tot persoon) dan wel exclusief van aard kan zijn. In de regel sluit homoseksualiteit ook een zelfbenoeming in die uitdrukking geeft aan deze aantrekking.*

Gelijkgeslachtelijk seksueel gedrag

7. *Gelijkgeslachtelijk seksueel gedrag verwijst naar seksueel gedrag van partners van het gelijke geslacht, ongeacht hun seksuele aantrekking of zelfbenoeming.*

‘Oordeel niet, laat dat aan God over’

Het verhaal van Erik en zijn ouders

Zeventien jaar was Erik toen hij na een periode van neerslachtigheid bij zijn ouders aanklopte en aangaf dat hij zich aangetrokken voelde tot jongens. Hij had het er moeilijk mee. Waarom moest hem dit overkomen? Hij droomde van een toekomst met een gezin. Maar die droom valt in duigen. Ook voor zijn ouders: ‘Pap, van mij zul je geen stamvader worden’.

Wat gaat er dan door je heen als ouders? Opgegroeid in een tamelijk orthodoxe christelijke gemeente, overvalt het je. Als mens ben je vaak een beetje een kuddedier. Je leest er wel eens iets over maar je denkt er niet echt over na. Je bent opgegroeid met het idee dat homoseksualiteit niet mag. Je weet van het vaak gemaakte onderscheid tussen het hebben van homofiele gevoelens en de homoseksuele praktijk. Maar wat helpt dat als je kind zo bij je komt?

Dit is het begin van een van de vijf verhalen die tussen de hoofdstukken door in het rapport staan. Het zijn verslagen van gesprekken die deputaten gevoerd hebben met LHB'ers, hun ouders en hun pastores. Sommige van hen kiezen voor een celibatair leven, andere staan open voor een relatie. Allemaal hebben ze ervaringen met de kerk. Hun persoonlijke verhalen zijn een wezenlijk onderdeel van het rapport.

3 Bijbel en 'homoseksualiteit'

Wie in de Bijbel op zoek gaat naar gedeeltes die rechtstreeks gaan over wat vandaag homoseksualiteit wordt genoemd in de zin van een seksuele oriëntatie, zal die niet vinden. Er zijn wel teksten in de Bijbel die wij met homoseksualiteit associëren, omdat ze betrekking hebben op seksuele gemeenschap tussen mensen van hetzelfde geslacht. Maar zoals zal blijken, wordt er nergens gesproken over romantische aantrekkingskracht of verliefdheid tussen mensen van hetzelfde geslacht.

3.1 Het grotere kader

In Genesis 1 wordt bij de schepping van de mens uitdrukkelijk gezegd dat God de mensen 'mannelijk' en vrouwelijk schiep. Het lijkt bedoeld als opmaat naar de daaropvolgende opdracht om vruchtbaar te zijn en talrijk te worden. In Genesis 2 wordt ook verteld over de schepping van de mens, maar dan ligt het accent op het gegeven dat de mens geschapen is om in verbondenheid te leven met anderen, sterker nog: met een bijzondere ander, een levenspartner. Het accent ligt hier op de totaalrelatie. Binnen het huwelijk vullen man en vrouw elkaar in alle opzichten aan en vormen ze een levenseenheid.

Het geheel van het Bijbelse onderwijs bevestigt wat je op basis van Genesis 1 en 2 al kunt vermoeden: deze unieke levenseenheid tussen één man en één vrouw is bedoeld als levenslang, exclusief en in volledige toewijding aan elkaar. Kort samengevat: de eenheid van man en vrouw in liefde en trouw is de meest geëigende en veilige plek voor seksuele intimiteit en het ter wereld komen van kinderen.

Door de zondeval zoals beschreven in Genesis 3 doet gebrokenheid zijn intrede en raakt het goede in alle opzichten bedorven, dus ook op het gebied van geslachtelijkheid, relaties en seks. Op veel plaatsen in de Bijbel wordt hierop gewezen en opgeroepen tot een goede omgang. Naar onze overtuiging niet omdat relationele en seksuele zonden erger zijn dan andere, maar eerder omdat dit zo'n kwetsbaar en teer terrein is.

Een vraag apart is of de gebrokenheid zich ook manifesteert in o.a. homoseksuele gevoelens. Op grond van het feit dat die als zodanig niet dienstbaar zijn aan een uiterst fundamentele en vitale functie van de seksualiteit, voortplanting, wordt homoseksualiteit door sommigen wel getypeerd als een 'pijnlijk raadsel'. Dat zou ook gezegd kunnen worden vanwege het feit dat bij verreweg de meeste mensen, hetero én homo, het ingeschapen verlangen om niet alleen te blijven maar een maatje voor het leven te hebben intact is gebleven. Echter, niet iedereen typeert homoseksualiteit als vorm van gebrokenheid. Sommigen stellen dat het denkbaar is dat in de homoseksuele oriëntatie en identiteit "een nadere variatie binnen het kader van man-zijn en vrouw-zijn naar ons toekomt" aangezien de schepping als geheel op alle terreinen gevarieerd is en niet 'zwart-wit'. Deze zienswijze gaat vaak samen met de opvatting dat er geen ideaalstaat is geweest.

3.2 Het Oude Testament

In het Oude Testament vinden we alleen in het boek Leviticus twee verbodsteksten. In de rest van het Oude Testament komt gelijkgeslachtelijke seks alleen ter sprake in een verhalende context. Dit betreft Genesis 18 en Rechters 19, waarin in beide gevallen sprake is van voorgenomen homoseksuele verkrachting en dat is op zichzelf al onacceptabel. Het wegvagen van Sodom wordt nergens in de Bijbel in verband gebracht met gelijkgeslachtelijk seksueel verkeer (vgl. Jesaja 1:10-17; 3:9; Jeremia 23:14, Klaagliederen 4:6), terwijl Ezechiël hoogmoed als reden opgeeft (16:49-50).

3.2.1 Leviticus 18 en 20

In het boek Leviticus treffen we kort na elkaar (18:22 en 20:13) twee sterk op elkaar lijkende teksten aan die beide een duidelijk verbod op gelijkgeslachtelijk seksueel verkeer uitvaardigen: een man mag het bed niet delen met een man als met een vrouw. In beide verzen is de formulering algemeen en wordt er gezegd dat het om een gruwdaad gaat. Het feit dat in 20:13 als strafmaat het doodvonnis voor beiden wordt genoemd maakt duidelijk dat het om morele onreinheid gaat. Er staat bovendien dat beiden ter dood moeten worden gebracht.

Vaak wordt gezegd dat het in Leviticus 18 en 22 om tempelprostitutie zou kunnen gaan. Waar vroeger algemeen werd aangenomen dat tempelprostitutie in het Oude Nabije Oosten voorkwam, wordt dit nu door veel wetenschappers betwijfeld hoewel er ook gezaghebbende wetenschappers zijn die menen dat dit wel degelijk voorkwam. In ieder geval kunnen we niet zondermeer stellen dat beide verbodsbepalingen betrekking hebben op tempelprostitutie.

3.2.2 Overige teksten uit het Oude Testament

De daad van Cham tegen zijn vader Noach wordt soms uitgelegd als een incestueuze verkrachting (Genesis 9) van een vader door zijn zoon. Deze interpretatie is echter omstreden en lijkt ons erg vergezocht. Verder wordt door sommigen de vriendschap tussen David en Jonathan (zie o.a. 1 Sam. 18:1,3 en 2 Sam. 1:23) als een homoseksuele relatie in liefde en trouw gezien. Hieruit zou dan afgeleid kunnen worden dat het Oude Testament homoseksuele relaties in liefde en trouw niet per definitie afkeurt en daarmee zouden de verboden in Leviticus 18 en 20 dus ook niet op alle situaties van toepassing zijn. De meeste auteurs zijn het er echter over eens dat er in de beschrijving van de vriendschap tussen David en Jonathan veel te veel tussen de regels door gelezen wordt. Wij sluiten ons hierbij aan.

3.3 Het Nieuwe Testament

In het Nieuwe Testament blijft het vrij stil rond het onderwerp gelijkgeslachtelijke seks. Jezus roert de materie niet aan, of in ieder geval niet rechtstreeks, al biedt Matteüs 19 mogelijk relevante inzichten. Uiteindelijk zijn drie passages uit de brieven van Paulus de enige teksten in het Nieuwe Testament waarin gelijkgeslachtelijke seks expliciet wordt genoemd.

3.3.1 Matteüs 19: 3-12

Wat opvalt in Matteüs 19 is dat Jezus, in zijn antwoord op de vraag of een man zijn vrouw mag wegsturen, teruggaat naar het begin. Hij beroept zich daarbij op Genesis 2. Daarmee had Hij kunnen volstaan, maar Hij haalt ook Genesis 1 aan: ‘Hebt u niet gelezen dat de schepper de mens bij het begin mannelijk en vrouwelijk heeft gemaakt?’ Sommigen vatten deze woorden op als een bekrachtiging van de exclusiviteit van de scheppingsorde en daarmee als een impliciete afwijzing van gelijkgeslachtelijke relaties.

Jezus’ onderwijs krijgt echter een verrassende wending doordat Hij drie groepen eunuchen onderscheidt. De derde groep is nieuw: mannen die zichzelf tot eunuch hebben gemaakt vanwege het koninkrijk van de hemel. Anders dan de eerste twee categorieën zijn zij vrijwillig eunuch en blijven daarmee vrijwillig ongetrouwd en kinderloos. Zeker dat laatste was in die tijd een groot offer: je naam zou niet voortbestaan. Jezus breekt dit open. Het is een optie om bewust niet te trouwen ‘met het oog op het koninkrijk van de hemel’. Te denken valt dan aan diegenen die hun leven wijden aan de verkondiging van het Evangelie, onder wie Jezus zelf. Jezus’ woorden zijn gericht tot al zijn volgelingen, maar dat zijn woorden een bemoediging zijn voor homo’s die omwille van Gods Woord celibatair willen leven, mag duidelijk zijn.

3.3.2 1 Korintiërs 6:9 en 1 Timoteüs 1:10

In 1 Korintiërs 6 en 1 Timoteüs 1 komen we twee zogenaamde zondelijsten tegen met in beide het woord *arsenokoitai* en in 1 Korintiërs 6 ook het woord *malakoi*. Het woord *arsenokoitai* (meervoud van *arsenokoites*) komt voor zover bekend niet in eerdere geschriften voor en zou goed door Paulus zelf gesmeed kunnen zijn uit de woorden de woorden *arsen* (mannelijk) en *koiten* (bed). In de Griekse vertaling van Leviticus 20 komen deze woorden direct na elkaar voor en dan is het maar een kleine stap om van hieruit het woord *arsenokoites* te munten. De betekenis van dit woord is dan ‘een man die seks heeft met een andere man’ en daarin de actieve rol vervult. Het woord *malakoi* is een gewoon Grieks woord dat zacht betekent en kan goed (maar niet uitsluitend) een man aanduiden die de passieve rol speelde in gelijkgeslachtelijk seksueel verkeer. Het meest voor de hand liggend is dus het woordpaar *arsenokoitai* en *malakoi* in 1 Korintiërs 6 op te vatten als mannen die de actieve respectievelijk passieve rol vervullen tijdens homoseksuele seks. In aansluiting hierbij lijkt het logisch om *arsenokoitai* in 1 Timoteüs 1 op dezelfde manier op te vatten als in 1 Korintiërs 6.

3.3.3 Romeinen 1

In de eerste hoofdstukken van de brief aan de Romeinen werkt Paulus stapsgewijs toe naar zijn eindconclusie in 3:21-26: iedereen heeft gezondigd en heeft Christus nodig. Het gedeelte in 1:18-32 dient om de zondigheid van de hele mensheid aan te tonen. Een aantal praktijken wordt genoemd die in de ogen van zijn lezers afkeurenswaardig zijn. Vooral Paulus’ Joodse dient daarbij het voorbeeld van gelijkgeslachtelijke seks (1:26-27) alleen maar als verdere katalysator. Maar dan klapt in 2:1 de val dicht: al die dingen doet u zelf ook. Paulus is in Romeinen 1: 18-32 dus niet bezig met een verhandeling over seksuele ethiek, maar geeft

sprekende voorbeelden van zonden die Gods toorn oproepen die zonder tussenkomst van Jezus iedereen zou treffen.

In 1:26-27 wordt gelijkgeslachtelijke seks *para physin* genoemd: tegen de natuur. Daarom valt goed te begrijpen dat deze verzen door velen als sleuteltekst gezien worden in een Bijbels-ethische bezinning rond gelijkgeslachtelijk seksueel verkeer. Het is immers de enige plek in de Bijbel waar een reden gegeven lijkt te worden voor een verbod op seks tussen twee mensen van hetzelfde geslacht: het is tegen de natuur. Geschriften van Joodse tijdgenoten zeggen dit, anders dan Paulus, expliciet. Niettemin lijkt er sterk op dat de term *para physin* moreel geladen is. Dit wordt nog versterkt doordat we in Romeinen 1:18-32 veel zinspelingen op het scheppingsverhaal uit Genesis 1 en 2 aantreffen. Het zal niet toevallig zijn dat Paulus het in vers 26 en 27 heeft over 'vrouwelijken' en 'mannelijken' in plaats van over vrouwen en mannen. Zo is er op woordniveau een overeenkomst met Genesis 1:26 waar staat dat God de mensen 'mannelijk' en 'vrouwelijk' schiep.

Waar in de Grieks-Romeinse wereld het geslacht van de seksuele partners niet doorslaggevend was voor de beoordeling van de morele status van seksueel verkeer, is dit volgens Paulus dus juist een onmisbaar criterium: een man kan en mag alleen seksuele omgang hebben met een vrouw en omgekeerd. Volgens Cantarella wordt hiermee de basis gelegd voor een nieuwe seksuele ethiek die christelijke schrijvers in de eeuwen daarna zouden herhalen, consequent en zonder enige uitzondering of aarzeling.

De vraag kan echter gesteld worden wat Paulus op het oog heeft als hij schrijft over praktijken die 'tegen de natuur' zijn. Gaat het daarbij ook om gelijkgeslachtelijke seks en relaties, of meer specifiek wat wij vandaag (gelijkgeslachtelijke) relaties in liefde en trouw noemen? Sommigen zijn van mening zijn dat Paulus in Romeinen 1:18-32 een algemene beschrijving van de geschiedenis van de mensheid geeft die vol is van het verwisselen van de ware God met afgoden en waarin in allerlei tijden de natuurlijke seksuele omgang ingewisseld is voor de tegennatuurlijke. Andere uitleggers stellen echter dat Paulus concreet denkt aan wat er in die tijd in Rome vooral in hogere kringen gebeurde waar steeds meer open en bloot de heterogeslachtelijke omgang met de huwelijkspartner werd omgewisseld voor gelijkgeslachtelijke avontuurtjes.

Hiermee is echter de vraag of er in Paulus' tijd gelijkgeslachtelijke relaties in liefde en trouw voorkwamen nog altijd niet beantwoord. Het beschikbare bronnenmateriaal is geschreven door de culturele elite en geeft daarmee een eenzijdig beeld. Het perspectief van de overgrote meerderheid van de bevolking blijft dus buiten beeld. Er is geen wetenschappelijke consensus over de interpretatie van het beschikbare bronnenmateriaal op dit punt en het debat hierover duurt nog altijd voort.

Soms wordt gesteld dat Paulus in Romeinen 1:26-27 tempelprostitutie op het oog heeft, door sommigen ook wel aangeduid als reli-seks. Deze redenering loopt spaak omdat Paulus allerlei dingen noemt die verkeerd zijn die niets met reli-seks te maken hebben maar in zijn algemeenheid verkeerd zijn. Zonder tekstuele markeringen zou het willekeurig zijn om de in 1:26-27 genoemde zonde te beperken tot het cultische terrein en die in 1:29-31 niet. Bovendien hebben de hierboven beschreven concrete praktijken in met name hogere kringen in Rome in de dagen van Paulus niets van doen met reli-seks.

3.4 Conclusies

De belangrijkste conclusie uit dit hoofdstuk is dat we in de Bijbel alleen teksten aantreffen die gelijkgeslachtelijke seks afkeuren. Er bestaat wel enige discussie over het blikveld van de Bijbelschrijvers, maar de teksten zelf zijn algemeen in hun spreken.

Vanwege het belang ervan herhalen we wat we aan het begin van dit hoofdstuk schreven: het gaat in genoemde Bijbelteksten alleen over gelijkgeslachtelijke seksuele gemeenschap. Nergens gaat het over aantrekkingskracht, verliefdheid, intimiteit of zielsverwantschap tussen twee mensen van hetzelfde geslacht.

Met de belangrijkste Bijbelse gegevens in ons achterhoofd is het nu tijd om in het volgende hoofdstuk naar een aantal visies op gelijkgeslachtelijke seks en relaties te kijken.

4 Verschillende visies

In dit hoofdstuk willen we verkennen welke visies er onder christenen bestaan als het gaat om gelijkgeslachtelijk seksueel verkeer en gelijkgeslachtelijke relaties. Het zal blijken dat er sprake is van zeer uiteenlopende benaderingen. Ze zijn goed te categoriseren aan de hand van het beeld van de drie lenzen dat we ontleed hebben aan Yarhouse. Elke lens levert waardevolle inzichten zowel ethisch als pastoraal. De eerste lens is de scheppingsorde. God schiep de mens mannelijk en vrouwelijk en stelde het huwelijk tussen man en vrouw in. Bij de tweede lens wordt vooral gekeken vanuit de zondeval. Veel is daarna niet meer zoals oorspronkelijk bedoeld, maar is verstoord geraakt. Daaronder valt ook een gerichtheid op hetzelfde geslacht. De derde lens is die van variatie: God heeft variatie in zijn schepping aangebracht; naast mensen met een heteroseksuele oriëntatie zijn er ook mensen met een gelijkgeslachtelijke oriëntatie. Over en weer vullen de lenzen elkaar aan en versterken ze elkaar.

4.1 Door de lens van de scheppingsorde: de klassieke visie

Tot nu toe was in onze kerkelijke traditie de overtuiging gangbaar dat gelijkgeslachtelijk seksueel verkeer tegen de scheppingsorde is. In deze overtuiging speelt Romeinen 1 een sleutelrol. In deze visie wordt vaak ook gekeken door de lens van gebrokenheid, alleen leidt dit niet tot een andere conclusie ten aanzien van gelijkgeslachtelijk seksueel verkeer. De norm vanuit de scheppingsorde blijft staan en in dit gebroken bestaan kost het strijd om aan deze norm te voldoen, aldus Hays, een representant van de klassieke visie waarin gebrokenheid nadrukkelijk benoemd wordt. Gedisciplineerde onthouding in de tijd tussen Christus' eerste en tweede komst is volgens hem voor sommigen het enige haalbare alternatief voor verstoorde seksualiteit.

Meestal wordt niet ontkend dat ons moderne concept van homoseksuele gerichtheid niet naadloos past op de 'zondige hartstocht' waar Romeinen 1 over spreekt. De heilige Geest

heeft de Bijbelschrijvers woorden laten opschrijven die ook buiten de directe context waarin ze spreken van toepassing zijn. Anders gezegd: het ‘tegennatuurlijk’ in Romeinen 1 is en blijft volgens deze visie in alle situaties normatief.

4.2 Door de lens van de gebrokenheid

Voor wie kijken door de lens van gebrokenheid heeft de scheppingsorde veelal niet het laatste woord. De zondeval heeft dit bestaan immers ingrijpend aangetast, óók op het gebied van seksualiteit en relaties. We leven in een gebroken wereld. En het is in die wereld dat God zich openbaart, met mensen omgaat, geboden en verboden geeft en met de gebrokenheid rekent. Kijkend door de lens van de gebrokenheid blijken er met name visies te zijn die gelijkgeslachtelijk seksueel accepteren. We beschrijven een aantal van deze visies.

4.2.1 De visie van H. de Jong

Volgens De Jong gaat het in de verbodsteksten niet om wetten die ‘in steen gegraveerd’ zijn, maar ‘op natte kalk’ staan. Bovendien gaat het in Romeinen 1 en andere teksten om ‘smeerlapperij’ en vallen gelijkgeslachtelijke relaties in liefde en trouw dus buiten de reikwijdte van de Bijbelse verbodsteksten. Toch ziet De Jong een gelijkgeslachtelijke relatie niet als gelijkwaardig aan een heteroseksuele relatie, maar als ‘deviant’ en als een ‘prothese’. Hij gaat om een beschadiging zoals er zoveel beschadigingen zijn waarmee de mensheid is behept. De relationele structuur van de mensheid als mannelijk en vrouwelijk is wat De Jong betreft nog steeds normatief, met het huwelijk als basisstructuur. Daarom is hij geen voorstander van het homohuwelijk. Niettemin wil De Jong ruimte creëren voor gelijkgeslachtelijke relaties in liefde en trouw, omdat de macht van het seksuele gemakkelijk tot ontsporingen kan leiden: in deze gevallen wereld kan het voor iemand met een oriëntatie op hetzelfde geslacht een uitkomst zijn om een partner te hebben. Dat kan hem of haar bewaren voor een leven in de homoscene.

4.2.2 De visie van Bert Loonstra

Volgens Loonstra is letterlijke gehoorzaamheid niet Gods bedoeling met zijn geboden. Het gaat ten diepste om de liefde. Liefde is immers volgens de Bijbel de vervulling van de wet en daarmee dus het overkoepelende principe. Een concreet gebod staat op zichzelf en heeft geen doel als er geen duidelijke relatie met het liefdegebod is. Het overkoepelende principe van de liefde moet daarom de toepassing van een concreet bijbels gebod bepalen en niet letterlijke gehoorzaamheid. Om die reden kan Loonstra Paulus’ beroep op de scheppingsorde in Romeinen 1 niet als doorslaggevend zien. We moeten volgens hem de lijn van het Evangelie zoeken: ‘Bij homochristenen gaat het erom, dat hun leefwijze zich verdraagt met de regel van het Evangelie die de apostel ons zelf voorhoudt: Bouwt het op in het geloof en in de liefde, is het nuttig tot het welzijn van mensen, en raken mensen niet gevangen in verkeerde begeerten?’ (naar 1 Korintiërs 6:12 en 10:13).

4.2.3 De visie van Jan Mudde en de voormalige NGK

In de visie van Jan Mudde, goeddeels gelijk aan wat verwoord wordt in een rapport van de voormalige NGK, speelt de gebrokenheid ook een rol. Hij typeert een homoverbintenis als een 'schuilhut in een gebroken bestaan', al kan ze voor de beide partners net zo zegenrijk zijn als een huwelijk. Maar meer dan de schepping en de gebrokenheid daarvan staan in zijn visie het karakter van God en de woorden recht en gerechtigheid centraal.

Luisterend naar de Schrift is het voor Mudde steeds aannemelijker geworden dat 'op het netvlies van Mozes en Paulus niet de homo heeft gestaan met een duurzame en diep verwortelde homoseksuele oriëntatie.' De Bijbelse gegevens gaan zijns inziens voorbij aan de problematiek, vragen en verlangens van christenen met een homoseksuele oriëntatie. Daarom moeten er naast deze gegevens ook andere, fundamentele Bijbelse noties betrokken worden.

De meest fundamentele notie is voor Mudde het karakter van God. Als het menselijk leven op het spel staat en als er geleden wordt onder de gebrokenheid van het bestaan 'betoont God heilig te zijn door verregaand barmhartig en tegemoetkomend te zijn.' Mudde onderbouwt dit aan de hand van diverse voorbeelden uit de Bijbel. Die laten volgens hem zien 'dat de HERE meer is dan zijn schepping en bereid is uit barmhartigheid en wanneer de gerechtigheid en het heil van de mens dat vereisen, de bakens van (de) scheppingsorde te verzetten.' Daarom is Mudde van mening dat er binnen de gemeente van Christus ruimte voor dergelijke relaties mag zijn, juist omdat het menselijke verlangen naar iemand om het leven mee te delen één van de meest basale en gerechtvaardigde menselijke verlangens is (Gen. 2:18-25).

4.3 Door de lens van variatie

Bekeken door de lens van de variatie is een homoseksuele oriëntatie een verrijkende minderheidsvariant. Genesis 1 spreekt weliswaar dualistisch in woordparen als licht en donker, man en vrouw, aarde en zee etc. maar er zijn allerlei tussenvormen die niet bij deze algemene classificaties passen, zoals bijvoorbeeld dageraad en zonsondergang. Naar analogie hiervan worden alle varianten binnen het spectrum van gender en de menselijke seksualiteit in Genesis 1 niet expliciet genoemd, maar maken wel degelijk deel uit van Gods goede schepping. Deze zijn dus geen verarming of degradatie van Gods goede schepping, geen gevolg van de zondeval of een teken van gebrokenheid maar juist een verrijking.

4.3.1 De visie van Ad de Bruijne

Het gaat De Bruijne allereerst om het duiden van homoseksualiteit in het licht van de Bijbel. De vraag of gelovigen gelijkgeslachtelijk relaties kunnen accepteren komt voor hem op de tweede plaats, al komt hij uiteindelijk, voorzichtig, tot een accepterende visie.

De Bruijne beschouwt homoseksualiteit zoals we deze in de moderne tijd kennen, in belangrijke opzichten als een nieuw fenomeen. Dat blijkt alleen al uit het feit dat we spreken over een gelijkgeslachtelijke oriëntatie die een belangrijk aspect vormt van iemands persoonlijke identiteit. In andere tijden, en zeker in de Bijbelse tijd, is er nooit zo over

gedacht of gesproken. Het gaat volgens De Bruijne dan ook om een modern westers concept. Bijbelteksten zoals Romeinen 1 zijn daarom volgens hem niet één op één toepasbaar op de hedendaagse homoseksuele oriëntatie en identiteit omdat ze nog niet tot het verstaanskader van de Bijbelschrijvers behoorden.

Om tot de duiding te komen van wat homoseksualiteit is, moeten we volgens De Bruijne te rade gaan bij de grotere Bijbelse lijnen en kaders over liefde, eros en seksualiteit. Volgens hem zegt de Bijbel nergens expliciet wat homoseksualiteit, zoals wij deze vandaag kennen, is. De typering gebrokenheid komt niet uit de Bijbel. Zelf benadert hij een seksuele minderheidsidentiteit dan ook niet primair als gebrokenheid. Er is volgens hem vanuit wetenschappelijk oogpunt iets voor te zeggen dat homoseksualiteit een natuurlijke variatie vormt van het man-zijn en het vrouw-zijn, al tekent hij hierbij aan dat de wederzijdse gerichtheid van man en vrouw in het Bijbelse scheppingsverhaal zo nadrukkelijk naar voren komt, dat een gelijkgeslachtelijke gerichtheid hierin moeilijk lijkt te passen. De tweeheid van mannelijk en vrouwelijk blijft De Bruijne dan ook beschouwen als een antropologisch en theologisch basisgegeven voor het menselijk bestaan.

Volgens de Bruijne kun je fenomenen niet in één categorie indelen, maar zijn in alles de categorieën schepping, val en herschepping met elkaar vermengd. Zo stelt de Bruijne: 'Homoseksualiteit is niet meer een "gebrokenheid" dan heteroseksualiteit, terwijl in beide daarnaast ook Gods goede schepping en zijn beginnende herschepping aanwezig zijn.'

Uiteindelijk kijkt De Bruijne vooral door de lens van de herschepping, de toekomst van Gods koninkrijk. Deze relateert de seksuele dimensie in het onderscheid tussen man en vrouw. Er is dan een nieuwe, getransformeerde, lichamelijke werkelijkheid. In Gods nieuwe wereld gaat het om de gezamenlijke band van alle mensen met Christus. In het Nieuwe Testament ziet de Bruijne de contouren er al van opdoemen, onder andere in de herwaardering van het gebroken bestaan van de eunuch en de onverwachte waardering van het ongehuwd blijven. Zo zou je deze seksuele minderheidsidentiteit op weg naar het koninkrijk een eigen nieuwe betekenis kunnen toekennen. Het huwelijk tussen man en een vrouw is een scheppingswerkelijkheid die vooruitwijst naar de eenheid tussen Christus en zijn gemeente. Ongehuwd blijven is 'een koninkrijkswerkelijkheid, die al vooruitgrijpt op het getransformeerde bestaan van straks. De homoseksuele identiteit duid ik als iets eigens daartussen in. Zij staat met de ongehuwde duidelijk onder het voorteken van de toekomst.'

De homoseksuele identiteit staat daarmee – in de woorden van De Bruijne – 'tussen de tijden in'. Hij ziet het als een uitdaging voor de christelijke ethiek om vormen van navolging te vinden die recht doen aan het eigen karakter ervan. Zo komt hij tot een pleidooi voor een partnerverbond. Anders dan in de visies van De Jong en Mudde ziet hij zo'n verbond niet als noodverband of als uiting van pastorale mildheid en toegeeflijkheid maar als een volwaardige structuur op weg naar het koninkrijk die op zijn manier ook daarnaar vooruitwijst. Enerzijds kan hij zich goed voorstellen dat er binnen zo'n verbond wel ruimte is voor innige liefde maar men afziet van seksuele expressie daarvan en daartoe een gelofte aflegt. Anderzijds kan seksualiteit naar de mening van De Bruijne eventueel wel een plaats hebben, analoog aan het huwelijk tussen man en vrouw waarin de seksuele dynamiek geordend is.

Dat De Bruijne hiervoor, zij het voorzichtig, ruimte geeft, valt terug te voeren op zijn visie op de openbaring en de inspiratieleer. Niet-accepterende visies gaan er in het algemeen vanuit dat de heilige Geest via de woorden van Paulus ook alle latere tijden en contexten insloot. De Bruijne ziet het echter zo dat God zich in Zijn openbaring aanpast aan de tijd en context van die openbaring en dat er momenten zijn 'waar wij niet anders kunnen dan concluderen dat God het niet nodig heeft gevonden om verstaansbeperkingen (...) te corrigeren.' De manier waarop de Bijbel ons in dergelijke passages de weg wijst is daarmee volgens De Bruijne indirecter en sluit ook onze eigen bezinning in.

4.4 De drie lenzen: ethische en pastorale noties

Tot welke ethische en pastorale benaderingen leiden al deze verschillende benaderingen? We willen dat niet per beschreven visie verkennen, maar we gebruiken hiervoor de eerdergenoemde drie lenzen en kijken wat dit oplevert voor ethiek en pastoraat.

4.4.1 Door de lens van de scheppingsorde

Wie zijn uitgangspunt neemt in de scheppingsorde, beschouwt deze orde als een morele orde, waar nergens in de Schrift op wordt teruggekomen. Wat God in de schepping gelegd heeft, heeft de kracht van een gebod en omwille van God en van hun eigen welzijn hebben mensen zich daarnaar te voegen. Gelijkgeslachtelijk seksueel verkeer is daarom tegen Gods wil en dus zonde, ook als dit plaatsvindt binnen een relatie van liefde en trouw.

Wel zijn er in de praktijk behoorlijke verschillen in duiding maar in alle gevallen wordt gelijkgeslachtelijk seksueel verkeer in alle gevallen als zonde beschouwd en voor mensen met een gelijkgeslachtelijke oriëntatie staat geen andere weg open dan een celibataire levensvorm (of eventueel van een huwelijk met iemand van de andere sekse). Wie homoseksueel samenleven moeten daarop aangesproken en bij volharding onder tucht geplaatst worden. Wie in een gelijkgeslachtelijke relatie leeft, kan niet worden toegelaten tot het doen van openbare geloofsbelijdenis, de heilige doop en de viering van het heilig Avondmaal en kan geen kerkelijk ambt kan vervullen.

Kijkend door deze lens is er sprake van een ethiek waarin vooral de geboden en heiligheid van God centraal staan. De morele noties die in het verlengde hiervan liggen zijn gehoorzaamheid, reinheid en kuisheid, bekering, zelfbeheersing en volharding, strijd en het kruis willen dragen omwille van Christus.

Tegelijk wordt er ook een appèl gedaan op de gemeente van Christus. De houding van de christelijke gemeente tegenover mensen met een gelijkgeslachtelijke oriëntatie behoort er een te zijn van empathie, liefde, bereidheid hun lasten te dragen en warmte bieden om mede daardoor de weg van celibatair leven vol te kunnen houden. Aan deze houding heeft het in het verleden en helaas ook in het heden, vaak ontbroken. In het CRC-rapport wordt dit uit uitvoering en heel concreet benoemd en ook het CGK-rapport heeft hier oog voor.

4.4.2 Door de lens van de gebrokenheid

Ook wie door de lens van gebrokenheid naar homoseksualiteit kijkt, gaat uit van een blijvende betekenis van de scheppingsorde en wordt deze van blijvende betekenis beschouwd in de wereld na de val waarin elke tel en elke cel delen in de gebrokenheid. De mens zal daarin zijn weg moeten vinden. Dit levert een gedeeltelijk andere insteek op dan wanneer alleen door de lens van de scheppingsorde wordt gekeken. Achter de scheppingsorde en de verbodsbepalingen wordt teruggegaan naar hoe de Here zich laat kennen en hoe Hij zelf in de Bijbel mensen voorthelpt op hun weg door het gebroken bestaan. Dan leren we een God kennen die uit barmhartigheid de mens in zijn kwetsbaarheid tegemoetkomt, die die mens geen ondraaglijke lasten oplegt en recht wil doen.

Wie kijken door deze lens, zien veelal ruimte voor gelijkgeslachtelijke relaties in liefde en trouw. Het celibaat kán een roeping zijn en zo beleefd en geleefd worden, maar is geen verplichting voor mensen met een oriëntatie op hetzelfde geslacht.

Er wordt geen isgelijkteken gezet tussen een homoverbintenis en het huwelijk van man en vrouw. Een homoverbintenis blijft een bepaalde vorm van tegemoetkomendheid, waarbij de mate waarin dit als compromis of concessie wordt gezien verschilt tussen degenen die door de lens van de gebrokenheid kijken.

Bij deze lens is er sprake van een ethiek waarin het karakter (ofwel deugden) en de wijsheid van God centraal staan. Belangrijke morele noties zijn compassie en empathie, barmhartigheid en gerechtigheid, liefde en trouw.

De gemeente ondersteunt in deze benadering zowel homo's en lesbiennes die celibatair willen leven als degenen die in een homoseksuele relatie samenleven. De rol die de gemeente speelt, is vergelijkbaar met de rol die Elisa vervult jegens de Syriër Naäman, die er vanwege zijn functie niet aan ontkomt voor de goden van zijn volk te knielen. 'Ga in vrede', zegt Elisa. Daarmee laat hij Naäman niet aan zichzelf over maar helpt hij hem een weg te vinden in de complexe situatie waarin hij zich bevindt. Hij neemt de last van een bezwaard geweten en het schuldgevoel van hem af. Op deze manier wordt de gemeente tevens een oefenplaats voor het leren aanvaarden van hetgeen anders en van nature vreemd is.

4.4.3 Door de lens van variatie

Wie door de lens van de variatie kijken, stellen niet allereerst morele eisen aan homo's en lesbiennes (geen andere dan aan heteroseksuelen althans), maar aan de gemeenschap van de kerk. Zo stelt Samuel Wells dat variatie van levensvormen en levensinrichting de kerk niet hoeft te verontrusten maar veeleer een bron van verwondering en vreugde zijn. Het vraagt van een gemeente dat zij een 'inclusieve' gemeenschap is, die mensen positief insluit. De gemeente moet een gemeenschap zijn waarin iedereen even welkom is ongeacht zijn seksuele oriëntatie en de aard van zijn levensverbintenis en die er qua taal en woordkeuze rekening mee houdt dat er meer seksuele oriëntaties zijn dan alleen de heteroseksuele.

Wie kijkt naar homoseksualiteit door de lens van variatie voelt niet zelden ook een diep verzet tegen alles wat naar discriminatie en uitsluiting neigt. Zij ervaren het als pijnlijk, denigrerend of diskwalificerend als gelijkgeslachtelijke seksuele relaties als zondig of

ongelijkwaardig getypeerd worden. Ze wijzen op wat de problematisering van LHB met mensen doet. Als een homoverbintenis een noodoplossing is, of een blijk van milde tegemoetkomendheid, dan kan dat ook tot een gewetensconflict bij de betrokkenen leiden. Morele oordelen over homoseksualiteit kunnen zelfs schadelijk zijn voor de psychische gezondheid van homo's en zelfs leiden tot een verhoogd risico op zelfdoding.

Binnen het perspectief van degenen die LHB als een minderheidsvariant zien, wordt niet zelden gezocht naar het eigene daarvan binnen het spectrum van de menselijke seksualiteit en relatievorming. Een gedachtenlijn kan zijn, dat de LHB-gemeenschap iets van een (morele) voorhoede heeft die de gangbare zekerheden en leefpatronen bevraagt en ondermijnt. Er zit iets subversiefs in. Dat verklaart de agressie, angst en onzekerheid waarmee samenlevingen op homoseksualiteit kunnen reageren. In de jaren '70 van de vorige eeuw schreef C.O. Jellema over de maatschappelijke functie van het anders-zijn, de ethische waarde van de keus voor de homoseksuele bestaansvorm. Hij ziet die liggen in de confrontatie met en noodzakelijke correctie op "het gangbare beeld van 'de' man en 'de' vrouw en hun rollenpatroon, met de huwelijksmoraal en het huwelijkspatroon, met de vanzelfsprekendheid van ouderschap en de gezinsstructuur, met autoriteitsverhoudingen en autoriteitsgeloof, met geloofswaarheden; om verschuivingen en veranderingen mogelijk te maken." Er klinkt iets in door waar tegenwoordig queer voor staat.

5 Het gesprek

Ondanks de verschillen van inzicht ten aanzien van homoseksualiteit bleef binnen ons deputaatschap de verbondenheid in Christus bestaan en bleek telkens dat we in hetzelfde, door de Bijbel gevormde, coördinatenstelsel leven. In die zin beleefden we onszelf soms als een mini-gemeente waarin ook over tal van thema's uiteenlopende opvattingen bestaan, maar waar de gemeenteleden toch uit liefde voor Christus en Zijn gemeente elkaar vast willen houden en samen een weg zoeken.

5.1.1 Homoseksualiteit

Als het om homoseksualiteit gaat is er veel waarover onder ons overeenstemming bestaat:

1. In de Bijbel wordt uitsluitend in veroordelende zin over gelijkgeslachtelijke seks geschreven. Het verbod daarop is niet beperkt tot uitbuitende of aan de cultus gerelateerde vormen van gelijkgeslachtelijke seks (zo die laatste voorkwamen).
2. Homoseksualiteit is een modern concept dat we als zodanig niet terugvinden in de Bijbel. Seks tussen mensen van hetzelfde geslacht komt in uiteenlopende vormen in alle culturen voor, maar de zelfidentificatie als homoseksueel lijkt kenmerkend te zijn voor de moderne tijd. Dat maakt dat we op onze hoede zijn voor de anachronismen die maar al te gemakkelijk de indruk wekken dat het in teksten als Leviticus 18 en 20 en Romeinen 1 en 1 Korintiërs 6 over homoseksuelen zou gaan.
3. Binnen de seksuele gerichtheid van zowel homo's als hetero's kan een spectrum van verschillende aspecten onderscheiden worden, zoals emotionele, romantische, en seksuele aantrekking. Door de verlangens van de homoseksueel uitsluitend te bestempelen als

seksuele verlangens wordt de problematiek van een homo versmald en tekortgedaan. De verlangens die een LHB'er heeft, zijn te herleiden tot de basale verlangens die de HERE God zelf in ons mensen heeft gelegd: het verlangen naar geborgenheid, een maatje, intimiteit, iemand met wie je een nieuwe levenseenheid vormt.

4. Aanleg speelt een behoorlijke rol in de ontwikkeling van de seksuele oriëntatie. Dat betekent dat we nadrukkelijk de visie afwijzen dat een homoseksuele oriëntatie een directe uiting is van zonde of verkeerde keuzes. Voor veel homo's is de ontdekking van hun oriëntatie een pijnlijke en soms onthutsende ontdekking.

5.1.2 Gebrokenheid

Dankzij het bestaan van de mensheid in de tweeheid van mannelijk en vrouwelijk is het wonder van nieuw leven mogelijk. Daarop hebben de woorden betrekking die Genesis 1:27 voor 'mannelijk en vrouwelijk' gebruikt (*zakar* en *neqebah*). Die kun je, gelet op het vervolg ('Wees vruchtbaar en word talrijk...') ook zo weergegeven: '♂ en ♀ schiep Hij hen'. Dit scheppingsgegeven willen we hoog blijven houden. De seksuele omgang tussen man en vrouw is vanwege dat wonder van het nieuwe leven meer dan een variant binnen het spectrum van de menselijke seksualiteit. Tegelijkertijd erkennen we in de werkelijkheid van mensen om ons heen een breedte van variaties waar we respectvol nabij willen zijn.

Ieder mens deelt in de gebrokenheid van het bestaan. Er zijn dus geen mensen die 'normaal' zijn en anderen die dat niet zijn. Er is geen 'wij' dat zich kan distantiëren van een 'zij'. Er is alleen het 'wij' van mensen die allemaal leven in een door zonde gebroken wereld en allemaal leven van Gods genade. En in dit gebroken bestaan zullen we samen al zoekend en soms struikelend onze weg moeten vinden, ook binnen de gemeente van Christus.

Nog zo'n belangrijk punt is dat ieder mens, ongeacht ras, nationaliteit, sekse, geaardheid of afkomst beeldrager van God is en kostbaar in zijn ogen. Voor alle mensen is Jezus Christus aan het kruis gestorven en opgestaan. En ieder die Jezus als Heer belijdt en Hem wil volgen mag een volwaardig lid van de gemeente van Christus zijn. Je hoeft niet aan het geijkte man- of vrouwbeeld te beantwoorden om bij Christus te horen. Veelzeggend in dit verband is Jesaja 56:3-5. Daarin horen we welke belofte de HERE heeft voor de Godvrezende eunuch. In Christus is noch homo, noch hetero, om het met een variant op Galaten 3:28 te zeggen. Laat voor alles dit het goede nieuws zijn dat we als kerken van Christus uitdragen.

5.1.3 Veiligheid

In het gesprek over seksuele oriëntatie en de kerk speelt het woord 'veiligheid' een belangrijke rol.

Het is klip en klaar dat mensen (en met name jongeren) grote onveiligheid kunnen ervaren bijvoorbeeld door hoe in preken of gesprekken in de kerk het thema homoseksualiteit aan de orde wordt gesteld (of doodgezwegen). Tegelijk zien we dat het begrip veiligheid gaandeweg steeds meer verruimd wordt en dat een beroep op veiligheid gemakkelijk een soort mantra kan worden. Dat gebeurt bijvoorbeeld als in de discussie over de toelaatbaarheid van homoseksuele relaties een beroep op veiligheid te veel aangezet wordt en een open gesprek onmogelijk maakt.

We zijn er eenstemmig over dat de gemeente van Christus een veilige plek voor LHBTI'ers heeft te zijn. Dat houdt o.a. in dat

- ◆ een gemeente er werk van maakt om een open en gastvrije gemeenschap voor LHBTI'ers te zijn
- ◆ er geen denigrerende of discriminerende opmerkingen over LHBTI'ers gemaakt worden
- ◆ open over LHBTI gepraat kan worden
- ◆ het onderwerp goede aandacht krijgt tijdens de clubs en catechisatie
- ◆ LHBTI'ers ruimte ervaren om zichzelf als zodanig kenbaar te maken
- ◆ LHBTI'ers betrokken worden bij beleidsvorming (bijv. ten aanzien van toelating tot het heilig avondmaal en de vervulling van de ambten).
- ◆ een gemeente zorgvuldig en duidelijk is in haar beleid.

5.2 Verschillen

Ondanks overeenstemming op fundamentele en niet onbelangrijke punten, en ondanks intensieve gesprekken zijn er binnen ons deputaatschap blijvende verschillen gebleven. Die spitsen zich toe op de ruimte die er binnen de gemeente van Christus mag zijn voor homoseksuele relaties (daarmee bedoelen we duurzame, uit liefde gegroeide homoseksuele verbintenissen waarbinnen ook de seksuele omgang een plek heeft).

5.3 Gesprekken

Over de opvattingen en de daaraan ten grondslag liggende overwegingen binnen ons deputaatschap zijn we de afgelopen jaren met elkaar in gesprek geweest. Dat gesprek was altijd respectvol, maar soms ook heftig en intens. Want daarin werden niet alleen de overwegingen ten gunste van het eigen standpunt naar voren gebracht, maar ook de moeiten met en bezwaren tegen die van een ander standpunt.

De vragen en bezwaren en de reacties daarop die binnen ons deputaatschap zijn geuit, willen we hieronder in beeld brengen, omdat alleen zo het hele scala van afwegingen recht gedaan kan worden. En ook omdat het juist die moeiten zijn die maken dat er in de kerk van Christus zo'n diepe verwijdering kan ontstaan tussen christenen en kerken die uiteenlopende standpunten over homoseksualiteit innemen. Voor hetgeen in de dialogen die we voerden aan de orde kwam, verwijzen we naar het rapport. In deze samenvatting beperken we ons tot de conclusies die we daaruit getrokken hebben.

5.3.1 Evaluatie van de gesprekken

De dialogen maken een aantal dingen duidelijk:

3. Binnen ons deputaatschap hebben we het gesprek met elkaar gezocht en ook kritisch gereflecteerd op het eigen standpunt dankzij de bezwaren en moeiten die anderen inbrachten. Vanuit het verlangen dat Spreuken 27:17 onder woorden brengt: 'Zoals men ijzer scherpt met ijzer, zo scherpt een mens zijn medemens.'
4. Voor de mening die we vormen, zoeken we allen biddend, ook in reactie op de kritische vragen, naar een onderbouwing die opkomt uit en teruggaat op de Schriften zelf.
5. De gesprekken brachten ons verder. Ze onderstreepten dat we elkaar serieus namen, maakten dat we in elkaars hart konden kijken, versterkten de verbondenheid in Gods Woord en hielp degenen die nog geen standpunt hadden ingenomen zich een eigen mening te vormen.
6. Op een gegeven moment echter kwam het gesprek niet verder en vond een herhaling van zetten plaats. Met elkaar stelden we vast: we staan waar we voor staan, de een voor dit, de ander voor dat standpunt en het lukt ons niet elkaar daarin mee te nemen. Dat is spijtig en pijnlijk zelfs, maar laten we ons erbij neerleggen in de hoop dat in de toekomst het moment komt dat we elkaar alsnog vinden.
7. Toch, al weten we dat we de ander daarmee pijn doen en zouden we dat elkaar willen besparen, we ontkomen er niet aan om linksom of rechtsom keuzes te maken. Dit omwille van de kerken en vooral omwille van de homoseksuele broeders en zusters in onze kerken. Onzekerheid en onduidelijkheid over waar de Nederlandse Gereformeerde Kerken voor staan, dragen immers ook bij aan een gevoel van onveiligheid.
8. Ook als er keuzes gemaakt moeten worden, blijven de gevoerde gesprekken hun betekenis houden, omdat je in de keuzes die je maakt naar vermogen probeert mee te nemen wat voor de ander belangrijk en wezenlijk is.

6 Keuzes maken

De evaluatie van de gesprekken die binnen ons deputaatschap zijn gevoerd, eindigde met de conclusie dat onze kerken linksom of rechtsom keuzes zullen moeten maken.

Onduidelijkheid en onzekerheid dragen immers niet bij aan de veiligheid (en het ervaren daarvan) van onze homoseksuele broers en zussen. Zij - en de plaatselijke gemeenten niet minder - zijn er daarom bij gebaat te weten welke positie het landelijke verband van de NGK inneemt op voor hen aangelegen punten.

In dit hoofdstuk willen we de kerken adviseren enkele uitspraken te doen. Zoals gezegd in de inleiding willen we bij onze voorstellen hiervoor boven alles onze Heer Jezus Christus voor ogen houden, en niet minder onze homoseksuele broeders en zusters en de gemeente van Christus als geheel. Samen willen we verder, met en voor en tot en door Hem.

Het is van belang om hierbij op te merken dat wat nu volgt geen unanieme instemming binnen ons deputaatschap heeft. Er zijn leden die zich in onderstaande keuzes en adviezen niet helemaal of zelfs helemaal niet kunnen vinden.¹ Het verschil in beoordeling en waardering van homoseksuele relaties in liefde en trouw is hierin het springende punt. Dat werkt vervolgens door in de ruimte die gezien wordt voor de toelating van samenlevende homo's tot het heilig avondmaal, het door hen vervullen van de ambten en het zegenen en/of bevestigen van homoverbintenissen.

In wat volgt wordt dus verwoord tot welke keuzes een meerderheid binnen het deputaatschap gekomen is en waarom: zij zijn de 'wij' die in dit hoofdstuk aan het woord zijn. Waar mogelijk en nodig geven wij ook het standpunt van de minderheid weer: ook die willen wij recht doen, ook daarmee willen we de verbondenheid in Christus bewaren en beleven.

Overigens zullen er ook in kerkenraden meer- en minderheden zijn: de een zal, kijkend door een bepaalde lens, wel ruimte zien voor homoseksuele relaties, toelating tot de ambten of het zegenen van homorelaties, een ander niet. Ons gebed is dat ook daar het verlangen bestaat om elkaar recht te willen doen en met elkaar verbonden te blijven.

6.1 Wat heeft de gemeente te bieden?

De vraag die ons als deputaatschap werd voorgelegd luidde dus: Wat heeft de gemeente van Christus te bieden aan lesbische zusters en homofiele broeders in haar midden? Hiernaast werden ons enkele deelvragen gesteld:

- ◆ geef een Schriftuurlijk onderbouwde visie op de bestaande seksuele diversiteit.
- ◆ geef een Schriftuurlijk onderbouwde waardering van mogelijke seksuele relaties.
- ◆ beschrijf hoe de christelijke gemeente veiligheid kan bieden aan mannen en vrouwen die niet in staat zijn om de weg te volgen die Genesis 2: 24 wijst.
- ◆ beschrijf hoe de christelijke gemeente ondersteuning kan bieden aan wie op grond van teksten als Matteüs 19: 12 en 1 Korintiërs 7: 37 kiezen voor een celibataire levensstijl.
- ◆ beschrijf hoe een kerkenraad kan handelen in het geval gemeenteleden een seksuele relatie aangaan die naar het oordeel van de kerkenraad niet overeenstemt met de Schriftuurlijke norm.
- ◆ betrek bij de bezinning de besluiten die eerder zijn genomen en de uitspraken die eerder zijn gedaan door generale synodes van de GKV, de landelijke vergaderingen van de NGK, de generale synodes van de CGK en verwante kerken in het buitenland.

We focussen hieronder op de beantwoording van de centrale vraag en nemen daarin de deelvragen mee, zonder die een voor een te behandelen.

¹ Wolter Rose heeft te kennen gegeven voor dit hoofdstuk de verantwoordelijkheid niet te willen dragen. Zijn visie vindt u in het rapport terug in hoofdstuk 7. In dit document staat daar een samenvatting van.

6.1.1 Gods gave aan ons

Wat heeft de gemeente van Christus te bieden aan lesbische zusters en homofiele broeders? Voordat we de vraag beantwoorden, willen we hem eerst eens omkeren – met dank aan Samuel Wells. Wat hebben lesbische zusters en homofiele broeders de gemeente van Christus te bieden?

Wells wijst erop dat LHBTI'ers in unieke zin gekwalificeerd zijn om zich te identificeren met mensen die dichtst bij Jezus' hart, gezelschap en bediening lijken te staan. In hen wordt zichtbaar dat God zijn kerk in stand houdt, niet door voortplanting, maar door de doop en zijn koninkrijk door genade. Het zijn ook onzes inziens waardevolle inzichten.

Zelf kwamen we, samen doordenkend over deze vraag, ook nog bij de volgende noties uit:

Allereerst dienen homoseksuele broers en zussen als ieder ander lid de gemeente met hun van God gegeven gaven. En als waar is wat wel gezegd wordt dat homo's onder andere bovengemiddeld sensitief, zorgzaam en artistiek zijn, gaat daar een eigen zegen van uit.

Verder zien we de gemeente in lijn met Paulus als een lichaam dat vele leden heeft en behoren homo's door hun seksuele oriëntatie inderdaad tot de meer kwetsbare gemeenteleden, dan mag kwetsbaarheid in dat licht als een gave gezien worden: ze roept de andere leden op om zorgzaam en beschermend te mogen zijn.

Ook werden wij geïnspireerd door de keuze voor het celibaat die sommige gemeenteleden, homoseksueel of niet, maken. Door niet de vervulling van persoonlijke behoeften op de eerste plaats te zetten, maar eerst Gods koninkrijk en zijn gerechtigheid te zoeken, zijn celibatair levende broers en zussen tot zegen van de gemeente van Christus en daarvoor tevens een voorbeeld.

Die zegen gaat ook uit van degenen die uit gehoorzaamheid aan Christus of omdat zij tot glorie van God willen leven, afzien van een homoseksuele relatie. Van hen gaat naar de gemeente als geheel een krachtig appèl uit om zo te leven dat de glans van Gods heiligheid daarin zichtbaar wordt.

Ten slotte willen we ook dit noemen: homoseksualiteit wordt wel een seksuele minderheidsvariant genoemd. Het is een gerichtheid die vreemd is aan de meeste mensen en die zelfs weerstand en aversie kan oproepen – zoals dat het geval kan zijn bij alles wat anders en vreemd is. In de gemeente van Christus komt het er pas op aan als er diversiteit is, als mensen verschillen zijn en als het gaat schuren of botsen. Diversiteit is voor alles verrijkend – in het nieuwe Jeruzalem brengen volken en mensen uit alle landen hun eigen bijzondere gaven in. Maar omgaan met diversiteit en verschillen kan ook heel ingewikkeld zijn. Het samenleven als heel verschillende mensen biedt de gemeente van Christus de kans om een oefenplaats te zijn voor het leren omgaan met wie anders is, denkt en doet, een oefenplaats voor nederigheid, geduld, verdraagzaamheid en verbondenheid en zo een plek waar de liefde van Christus woont.

6.1.2 Ootmoed

Wanneer we ons vervolgens afvragen wat de gemeente van Christus aan haar homoseksuele broers en zussen te bieden heeft, denken we allereerst aan woorden als schuldbesef en ootmoed. Ootmoed, omdat er ook in de gemeente van Jezus Christus sprake was en is van onbegrip voor en uitsluiting en discriminatie van LHB'ers. Een verlangen dat teruggaat op iets

dat God in de schepping gelegd heeft ('Het is niet goed dat de mens alleen is...'), werd en wordt soms als zonde beschouwd. En van de verdeeldheid binnen zowel de lokale gemeente als de wereldkerk rond LHB gaat de suggestie uit dat er sprake is van klaarblijkelijk iets heel problematisch. Wij vinden dit beschamend en verdrietig. En ook wij dragen een besef van schuld in ons om, vanwege hoe homo's in het verleden en soms nog, hier in de Nederlandse kerken en wereldwijd bejegend werden en worden. Het past ons als kerken om dit uit te spreken en om er vervolgens naar te handelen.

6.1.3 Veiligheid

Hopelijk mag de gemeente van Christus voor homo's een veilige haven zijn, 'een herberg onderweg' (Andre Troost) – net als voor ieder ander. In hoofdstuk 5 kwamen al enkele kenmerken voorbij van een onzes inziens veilige gemeente (zie §5.1.4). In een veilige gemeente:

- ◆ voelen LHBT'ers zich net zo welkom als ieder ander
- ◆ worden geen denigrerende of discriminerende opmerkingen over hen gemaakt
- ◆ kan open over LHBTI gepraat worden
- ◆ krijgt het onderwerp goede aandacht zowel thuis als tijdens clubs en catechese
- ◆ kunnen LHBT'ers open uitkomen voor wie ze zijn
- ◆ maakt de gemeente er werk van om een open en gastvrije gemeenschap te zijn voor wie single of celibatair door het leven gaat
- ◆ kunnen in ieder geval LHBT'ers die niet in een relatie samenleven in principe ambtsdragers worden
- ◆ hebben LHBT'ers zo'n natuurlijke plek dat LHBTI eigenlijk geen thema meer is.

Er zijn nog steeds goede redenen voor om dit alles te benoemen. Homo's voelen zich ook binnen onze samenleving niet altijd veilig. Jonge mensen die bij zichzelf vaststellen dat ze op de eigen sekse vallen, hebben niet zelden iets te verwerken en gaan soms ten gevolge daarvan door een crisis. Laat de gemeente van Christus een plek zijn waar homo's zich welkom en van harte aanvaard weten. Een plek die ook iets van een veldhospitaal heeft. In de gebrokenheid van het leven lopen we verwondingen op, die verzorgd moeten worden, zodat we weer verder kunnen.

We wijzen ook op het bieden van gastvrijheid voor wie single of celibatair door het leven gaat. We denken dan in het bijzonder aan de maaltijdgemeenschap waarvan in het Oude en Nieuwe Testament veelvuldig sprake is. De maaltijd is een plek waar je samen geniet van het goede dat God geeft: eten en drinken, samenzijn, verbondenheid, gezelligheid. Het geeft, hoe alledaags ook, iets van een voorsmaak van de maaltijd die aangericht zal worden op de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. *Hineh matov oemanjim sjevet achim gam jachad!* Zie toch hoe goed het is als broers en zussen tezamen wonen! (Psalm 133:1).

6.1.4 Ruimte

Een meerderheid binnen ons deputaatschap is van mening dat homo's ruimte behoren te krijgen, zoveel ruimte als zij nodig hebben om open te bloeien voor Gods heilig en genadig aangezicht.

Wil iemand met een homoseksuele gerichtheid verkennen of het mogelijk is die om te buigen naar een heteroseksuele gerichtheid? Laat hij of zij dat doen - al hebben wij sterke twijfels of homo's met een diep verwortelde geaardheid van oriëntatie kunnen veranderen.

Is iemand er in zijn of haar geweten van overtuigd dat een homoseksuele relatie onverenigbaar is met de Bijbel? Laat hij of zij dan kiezen voor een leven in seksuele onthouding en op zoek gaan naar zinvolle en zegenrijke alternatieven voor het huwelijk.

Is iemand vrij in zijn of haar geweten en vindt hij of zij een partner voor het leven? Laat er ook voor deze broers en zussen een plek zijn in de gemeente van Christus en aan de tafel van de Heer.

Wij menen dus dat er binnen de gemeente van Christus ook ruimte mag zijn en heeft te zijn voor homoseksuele broers en zussen die in een relatie van liefde en trouw samenleven. De argumenten hiervoor willen we hier niet herhalen. Niet ieder neemt de daar genoemde argumenten op gelijke wijze en in gelijke mate voor zijn of haar rekening, maar dat wijzigt het totaalbeeld niet: binnen de gemeente van Christus mag er, heeft er ruimte (te) zijn voor homo's, ook als zij in liefde en trouw samenleven.

6.2 Heilig avondmaal

In het bijzonder vestigen we de aandacht op de deelname aan de maaltijd van de Heer. In de viering van het heilig avondmaal klopt het hart van de gemeente van Christus. Voor iedere gelovige is de deelname aan de avondmaalsviering van onschatbare betekenis, omdat het tastbaar evangelie is: de verzekering uit genade door God aanvaard te zijn en bij Christus en zijn gemeente te mogen horen. De gemeente en de gemeenteleden hebben het avondmaal ontvangen om het geloof in Jezus Christus te versterken en de gemeenschap met Hem en elkaar te smaken. Deze noodzakelijke versterking mag naar onze mening ook gelovige homo's niet onthouden worden. Het avondmaal is er voor alle zondaren die zich verootmoedigen en zich willen bekeren van hun zonden. Dat betekent dat diegenen welkom zijn aan de tafel, die Jezus Christus als hun zaligmaker aanbidden en heilig voor Hem willen leven, ongeacht of zij hetero of homo zijn, single of celibatair leven of in een relatie van liefde en trouw samenleven.

Sommige kerken met wie wij ons verwant weten (de CGK, de CRC) hebben uitgesproken dat homoseksuele gemeenteleden die in een relatie leven van de deelname aan het avondmaal afgehouden moeten worden, omdat zo'n relatie zondig is en omwille van hun behoud. Mogelijk zijn sommige kerkenraden binnen het verband van de NGK dezelfde mening toegedaan.

Wij willen de synode adviseren die weg niet te gaan. Er kunnen zonden in het leven van een gemeentelid zijn die tot afhouding van het avondmaal kunnen leiden. Zoals de apostel Paulus het zegt in 1 Korintiërs 5:11: 'Wat ik bedoel is dit: u mag niet omgaan met iemand die zichzelf een broeder of zuster noemt, maar in feite een ontuchtpleger is, een geldwolf, afgodendienaar, lasteraar, dronkaard of uitbuiters. Met zo iemand mag u beslist niet eten.' De

boodschap die uitging van het buitensluiten uit de gemeente was een heel dringende en ernstige: blijf je voortgaan op deze zondige weg, dan zul je ook buiten het koninkrijk gesloten worden. Ongetwijfeld heeft Paulus bij de ontuchtplegers ook gedacht aan de *malakoi* en *arsenokoitai* (de mannen die een passieve en actieve rol vervulden in de gelijkgeslachtelijke seks), zie Korintiërs 6:9.

Wij zijn om meerdere redenen van mening dat er geen isgelijktaken gezet kan worden tussen de *malakoi* en de *arsenokoitai* en onze homoseksuele broers en zussen. De laatsten lijken niet op Paulus' netvlies gestaan te hebben. En natuurlijk gebeurt afhouding altijd vanuit het verlangen iemand terug te brengen bij de Heer en zijn gemeente, maar is dat echt de evangelische houding die de kerk heeft in te nemen tegenover broers en zussen die hun leven niet in eenzaamheid kunnen of willen doorbrengen? En die gehoor geven aan een door allen herkend en door God zelf in hen gelegd hartsverlangen? En als het samenleven in een homoseksuele verbintenis dan toch als zonde beschouwd wordt, is die zonde dan echt zoveel ernstiger dan andere vormen van kwaad waaraan we ons allemaal ten gevolge van het leven in deze cultuur en samenleving schuldig maken?

In het besluit dat de LV van de NGK in 2016 nam over 'ambt en homoseksualiteit' – het heeft iets van een pastoraal schrijven - wordt ook gesproken over het avondmaal. Ook daarin wordt impliciet de oproep gedaan om homoseksuelen deel te laten nemen aan de viering: 'Wie kent niet het besef dat er dingen zijn die je niet of niet meer kunt veranderen in je leven, waarbij je zo goed mogelijk een begaanbare weg zoekt en Gods hulp zo hard nodig hebt. Als homoseksuele broers en zussen een begaanbare weg zoeken in het besef dat zelfs "de allerheiligsten" nog maar een klein begin kunnen maken, kunnen we dan niet samen met hen het brood en de wijn gebruiken?' We sluiten hier van harte bij aan.

Advies

Wij adviseren de synode om de kerken op te roepen om homoseksuele broers en zussen die in een relatie van liefde en trouw samenleven, welkom te heten aan de maaltijd van de Heer.

6.3 Homoverbintenissen

Het zegenen of bevestigen van een homoverbintenis of -huwelijk is naar onze mening van een verderstreckende betekenis dan het toelaten van (samenlevende) homoseksuelen aan de tafel van de Heer. Kan in het laatste geval nog sprake zijn van pastorale overwegingen, het eerste veronderstelt een hartelijke aanvaarding van homoseksuele relaties en het willen ondersteunen en zelfs vieren daarvan.

Binnen ons deputaatschap bestaat geen duidelijke meer- of minderheid voor of tegen het binnen een liturgisch kader zegenen van een homoverbintenis of -huwelijk.

Uiteraard hebben degenen die menen dat een homoseksuele relatie zonde is hier grote problemen mee. Maar ook wie meent dat er binnen de gemeente van Christus ruimte moet zijn voor LHBT'ers die in een relatie samenleven, is niet altijd van mening dat homoverbintenissen dus ook een zegen moeten kunnen ontvangen, of bevestigd moeten kunnen worden.

Sommigen zijn hier op zich voor, maar vinden het lastig om hierover een algemene uitspraak te doen, omdat zo'n zegening de hartelijke medewerking van de betrokken gemeente en voorganger vraagt en niet gezegd is dat daarvoor draagvlak bestaat. Anderen hebben er niet de vrijmoedigheid toe, omdat ze er voor zichzelf niet uit zijn of een dergelijke verbintenis naar Gods wil is of niet. Hoewel zij ook samenlevende homo's van harte een plek gunnen in de gemeente van Christus, zijn zij tegelijk van mening dat een leven in seksuele onthouding de koninklijke weg is.

Wie wel van mening zijn dat homoverbintenissen of -huwelijken binnen de gemeente van Christus een zegen mogen ontvangen, hebben daar meerdere redenen voor. Om te beginnen zijn ook deze relaties zowel 'kostbaar en kwetsbaar'. Het zijn totaalrelaties waarin mensen de hoogten en diepten van hun bestaan delen, hun vreugde en verdriet, hun schaamte en schuld. Voor homo's is het aangaan van een blijvende verbintenis net zo'n hachelijk avontuur als voor hetero's en hun relatie behoeft daarom net zozeer rechtsbescherming en gebed en de zegen van God.

Een relatie van deze intensiteit en intimiteit heeft, net als een verbintenis tussen een man en vrouw, de ondersteuning nodig van een publiek geuite en door het recht bekrachtigde belofte van liefde en trouw. De gemeente van Christus die homostellen in de gemeente mag herbergen zal hen dan ook aanmoedigen hun relatie het karakter van een verbond te geven. Het mogen ontvangen van een zegen over hun verbintenis onderstreept dat homo's werkelijk aanvaard zijn binnen de gemeente van Christus en niet slechts getolereerd worden.

Binnen ons deputaatschap hebben we onvoldoende tijd gehad om alle vragen rond het zegenen of bevestigen van een homoverbintenis goed te doordenken. Vragen die zich in dit verband aandienen zijn:

De overheid zet een isgelijktken tussen het huwelijk van man en vrouw en het huwelijk tussen twee mannen of vrouwen. Maar kan de kerk dat ook doen, gegeven hetgeen we lezen in Genesis 1 en 2 over de oorsprong van het huwelijk?

Niet alle gemeenteleden die een levenslange verbintenis aangaan, homoseksueel of niet, kiezen voor het burgerlijke huwelijk. Hoe verhouden die zich tot elkaar: burgerlijk huwelijk en geregistreerd partnerschap of samenlevingscontract? En welke rol mag de kerk wel en niet spelen gelet op de bepalingen in het burgerlijk wetboek en het wetboek van strafrecht?

In de bepalingen van de kerkorde wordt alleen gesproken over de kerkelijke bevestiging van een burgerlijk huwelijk (zie art. C7). En in C7.3 staat: 'In bijzondere situaties beslist de kerkenraad.' Is hierbij ook al gedacht aan de mogelijkheid om huwelijken tussen leden van hetzelfde geslacht te bevestigen?

Welke eigen verantwoordelijkheid hebben een kerkenraad en predikant als zij mogelijkheden zien die het kerkverband (nog) niet kent? En, hoe om te gaan met een situatie waarin een homostel te kennen geeft dat hun verbintenis gezegend of bevestigd wordt, maar een kerkenraad heeft daartoe geen vrijmoedigheid?

Vragen als deze – en ongetwijfeld zijn er meer – hebben wij binnen ons deputaatschap niet kunnen beantwoorden. Er is echter wel sprake van een tendens. De nuanceverschillen die er binnen ons deputaatschap zijn, zullen er ook in de kerken zijn. Sommige kerkenraden zullen terughoudend zijn om homoseksuele verbintenissen onder Gods zegen te stellen, anderen zullen dat vrijmoedig doen. Zolang het om voorbede in de min of meer private sfeer gaat, hoeft het kerkverband hierin naar onze indruk niets te regelen. Maar wanneer de bevestiging

van een huwelijk tussen leden van hetzelfde geslacht aan de orde is, lijkt een landelijke uitspraak wel nodig te zijn, omdat er ten opzichte van hoe het huwelijk vanouds en op Bijbels gronden gedefinieerd werd duidelijk een wissel omgaat.

Advies

Wij adviseren de synode een nieuw deputaatschap te benoemen dat als taak meekrijgt bovengenoemde vragen te beantwoorden en zo mogelijk een beeld te geven van liturgische formuleringen die bij het zegenen en/of bevestigen van een homoverbintenis of -huwelijk gebruikt kunnen worden.

De vooronderstelling van het in het leven roepen van dit deputaatschap is uiteraard dat homoseksuele relaties door de kerken aanvaard worden.

Mochten de kerken besluiten tot het aanstellen van zo'n deputaatschap, dan willen we ook het volgende in overweging geven. Het kan zijn dat in onze kerken sommige broers en zussen er, ongeacht hun seksuele geaardheid, heel bewust voor kiezen om uit gehoorzaamheid aan de Heer en omwille van het koninkrijk celibatair te blijven leven. Veelal nemen zij die beslissing voor zichzelf, zonder te ervaren dat de gemeente zegenend om hen heen staat en hierin voor hen een ondersteunende rol heeft. Wij willen in overweging geven dat de keuze voor het celibaat ook een gemeentelijke en liturgische inkadering krijgt. Het celibaat is immers ook een levenskeuze van ingrijpende aard en draagt tegelijk het karakter van een bediening. Zo'n keuze te markeren in het midden van de gemeente en onder Gods zegen te stellen, doet recht aan hetgeen aan de orde is en is tegelijk een ondersteuning en bemoediging van de betrokken broeder of zuster.

Bijzondere aandacht vraagt artikel C7.1 van onze kerkorde. Daar staat: 'De kerkenraad bevordert dat leden van de gemeente die zich als man en vrouw aan elkaar willen verbinden, een burgerlijk huwelijk aangaan en dat kerkelijk laten bevestigen.' Als de kerken homoseksuele relaties in liefde en trouw aanvaarden, ligt het in de lijn van dit artikel dat de kerken ook uitspreken dat er bij homo's die gaan samenleven op aangedrongen wordt dat zij een verbond voor het leven sluiten. Daarmee wissen de kerken het onderscheid tussen huwelijk en homoverbintenis niet uit, maar geven ze te kennen dat geen enkele vorm van totaalrelatie binnen de gemeente van Christus van vrijblijvend aard mag zijn.

6.4 Ambten

Binnen ons deputaatschap bestaat geen duidelijke meer- of minderheid voor of tegen het toelaten tot het ambt van wie in een homoseksuele verbintenis samenleven. Overigens gebruiken wij hier het woord verbintenis om te onderstrepen dat er sprake is van een duurzame relatie in liefde en trouw.

Uiteraard hebben degenen die menen dat een homoseksuele relatie zonde is, hier grote problemen mee. Maar ook wie meent dat er binnen de gemeente van Christus ruimte moet zijn voor LHBT'ers die in een relatie samenleven, is niet altijd van mening dat degenen die in een homoverbintenis samenleven een kerkelijk ambt moeten kunnen vervullen, zo zij daar de gave voor hebben.

Deels correspondeert deze terughoudendheid met die ten aanzien van het zegenen van een homoverbintenis. Sommigen zijn hier op zich voor, maar vinden het lastig om hierover een algemene uitspraak te doen, omdat voor de vervulling van een ambt de hartelijke

medewerking van de betrokken gemeente en voorganger nodig is. Anderen hebben er niet de vrijmoedigheid toe, omdat ze er voor zichzelf niet uit zijn of een dergelijke verbintenis naar Gods wil is of niet. Zij menen dat het celibaat de koninklijke weg is.

Bijkomende argumenten zijn:

- ◆ De positie van homoseksuele broeders en zusters die uit een diepe overtuiging gekozen hebben voor een celibataire levenswijze kan in het geding komen of zelfs problematisch worden als de ambten opengesteld worden voor wie in een homoseksuele relatie samenleven.
- ◆ De vervulling van een ambt is van een andere orde dan de deelname aan de viering van het avondmaal. De vervulling van een ambt is voor het volwaardig lid zijn van de gemeente van Christus dan ook niet noodzakelijk.

Voorstanders van het openstellen van de ambten voor homo's die in een verbintenis samenleven, menen dat er in principe niets is dat dit verhindert. Wie in een zo'n relatie leven zijn immers volwaardig lid van de gemeente en gerechtigd om deel te nemen aan de tafel van de Heer.

Bijkomende argumenten zijn (ze zijn overgenomen uit het rapport van de NGK):

- ◆ Al mag het zo zijn dat hetero's en homo's binnen onze cultuur gelijkberechtigd worden, de werkelijkheid is dat de positie van homo's in welke cultuur dan ook altijd iets onzeker en mogelijk zelfs bedreigends zal houden, omdat de homoseksuele praxis voor veel hetero's per definitie 'onnatuurlijk' is. Het is om die reden van het grootste belang dat homo's ervaren en merken dat de gemeente van Christus een ruimte is waar zij werkelijk veilig en aanvaard zijn. Dat pleit ervoor de ambten open te stellen voor homoseksuelen die leven in een relatie van liefde en trouw.
- ◆ Er bestaat verschil tussen de kwestie van de vrouw in het ambt (eeuwenlang konden zusters in de kerk van Christus geen ambt vervullen en in veel kerken kan dat nog niet) en de kwestie van homo's in het ambt. Dat vrouwen geen ambt in de kerk mochten (mogen) bekleden had (heeft) niets te maken met hun levenswijze. In het geval van gemeenteleden die samenleven in een homoseksuele relatie ligt dat anders. Dat zij – anders dan celibatair levende homo's – geen ambt mogen vervullen, kan dan ook de indruk wekken of onderstrepen dat er in hun leven sprake is van iets verwijtbaars, iets waardoor zij beneden de maat van Gods bedoeling blijven en weliswaar lid, maar geen volwaardig lid van de gemeente zijn. Dit schijnbare verwijt moet worden weggenomen en dat kan alleen als de gemeente de ambten voor hen openstelt.
- ◆ Te lang al trekken kwesties als 'de vrouw in het ambt' en 'homoseksualiteit' zoveel aandacht naar zich toe en onttrekken zij zoveel energie aan het kerkelijke leven dat het gewenst is die achter ons te laten. Nu er goede, Bijbelse gronden zijn om ruimte te geven aan homoseksuele relaties, moeten ook de ambten voor homoseksuelen worden opengesteld, om vervolgens met hernieuwde krachten bezig gaan met de zaken van het koninkrijk waartoe Christus ons roept.

- ◆ Wie geen homoseksuele aanleg heeft, staat van nature (toch enigszins) vreemd tegenover een homoseksuele relatie en de homoseksuele praxis. Dat verklaart waarom homo's wereldwijd – en ook in Nederland – onverdraagzaamheid ervaren. De kerk echter is een oefenplaats voor het leren aanvaarden van hetgeen anders en van nature vreemd is. Zij is een ruimte die doorademt wil en heeft te zijn van Christus' bruggebouwende liefde. Gelet op de kerkelijke verdeeldheid en de oorzaken daarvan is dit maar mondjesmaat gelukt. Mede daarom is het gewenst en zelfs noodzakelijk dat de ambten voor in een homoseksuele relatie levende gemeenteleden worden opengesteld. Zo kan Christus' kerk de weg gaan die past bij haar roeping: 'in alle nederigheid en zachtmoedigheid, met geduld, door elkaar in liefde te verdragen, en zich te beijveren om de eenheid van de Geest te bewaren door de band van de vrede' (Efeziërs 4:2-3).

Advies

Wij adviseren de synode uit te spreken dat plaatselijke gemeenten de mogelijkheid hebben om ook leden die in een homoseksuele verbintenis samenleven tot het ambt te roepen, zo daar binnen de plaatselijke gemeente voldoende draagvlak voor is.

Toelichting

Wij beperken ons in dit advies tot de openstelling van het ambt voor ouderlingen en diakenen. Het ligt in de lijn van dit advies om ook het ambt van predikant open te stellen voor wie in een homoseksuele verbintenis samenleven. Hierbij echter zijn enkele vragen aan de orde die wij onvoldoende hebben kunnen doordenken:

Een predikant heeft de bevoegdheid om in alle kerken Gods Woord en de sacramenten te bedienen (zie KO B3.2), en een kandidaat of predikant wordt beroepbaar gesteld door een regionale vergadering met medewerking van de daartoe ingestelde landelijke commissie (KO B4.2). Het openstellen van het ambt van predikant voor wie in een homoseksuele verbintenis veronderstelt dat daarvoor binnen de kerken als geheel en binnen de regio's voldoende draagvlak bestaat. Is dat er? En, wanneer en op welke gronden wordt dat geacht 'voldoende' te zijn?

Welke voorwaarden dienen te worden gesteld aan de verbintenis die homoseksuele broers en zussen aangaan, alvorens zij beroepbaar gesteld kunnen worden?

Advies

We adviseren de synode een nieuw deputaatschap te benoemen dat als taak meekrijgt om de vragen rond het beroepbaar stellen van wie in een homoseksuele verbintenis samenleven in kaart te brengen, zo mogelijk te beantwoorden en daarover een volgende synode advies uit te brengen. De vooronderstelling van dit advies is dat homoseksuele relaties door de kerken aanvaard worden.

Ook adviseren wij de synode een studiedeputaatschap te benoemen met een verdergaande opdracht met betrekking tot gender-vraagstukken en daarover aan de volgende synode rapport uit te brengen.

Daarnaast adviseren wij de synode Kerkpunt te verzoeken om als vervolg op dit rapport het initiatief te nemen het gesprek over homoseksualiteit binnen de kerken te organiseren dan wel verder te faciliteren en daarvoor tools te ontwikkelen (zie deel 3 Praktijk).

6.5 Landelijke uitspraken en plaatselijke kerken

Wij adviseren de kerken enkele uitspraken te doen die onze homoseksuele broers en zussen duidelijkheid verschaffen over datgene waar onze kerken voor staan en die de gemeenten helpen om op plaatselijk niveau beleid te vormen, samen met de gemeente als geheel en de homoseksuele broeders en zusters in het bijzonder. Maar hoe zit het dan met de eenheid in verscheidenheid? Is er nog ruimte voor de lokale gemeenten om een eigen beleid te vormen?

Voor ons is Romeinen 14 en 15 hierin richtinggevend. Hoewel dit Bijbelgedeelte gaat over de omgang met verschillen binnen de plaatselijke gemeente, menen we dat het niet minder van betekenis is voor de omgang met verschillen binnen een landelijke of wereldwijde kerk.

Eenzijds heeft Paulus zijn eigen vaste overtuiging, die verzwijgt hij niet: 'De Heer Jezus geeft mij de vaste overtuiging dat niets op zichzelf onrein is; iets is alleen onrein voor wie het als onrein beschouwt' (14:14). Een dergelijke uitspraak zouden de kerken ook over homoseksuele relaties kunnen uitspreken: zij mogen er zijn.

Anderzijds is Paulus heel beslist: 'alles wat niet uit geloof voortkomt is zondig' (14:23). We mogen elkaar als kerken en broers en zussen daarom niet dwingen, zelfs niet verleiden te doen wat ingaat tegen het geweten, wat ingaat tegen de geloofsovertuiging. Een landelijke uitspraak mag dan ook niet dwingend opgelegd worden aan een lokale kerk die daarmee een gewetensprobleem heeft.

N.a.v. Romeinen 14 en 15 valt veel meer te zeggen, maar met het bovenstaande willen we aangeven dat een besluit op landelijk niveau niet uitsluit dat er ruimte en respect is voor verschillen op lokaal niveau.

Maar hoe ga je om met die verschillen? Hoe maak je keuzes en kom je zo mogelijk tot een gezamenlijk beleid? Hieronder geven wij enkele adviezen over de aanpak van het gesprek in de gemeente. Ook verwijzen wij naar het derde deel van ons rapport voor meer verdieping aangaande gespreksvoering en beleid maken.

Enkele adviezen over de aanpak van het gesprek in de gemeente:

- ◆ Maak de thematiek binnen de eigen gemeente bespreekbaar. Als naar schatting enkele procenten van de bevolking een homoseksuele oriëntatie heeft, dan is het kortzichtig te denken dat dit in de eigen gemeente niet speelt. Geef aandacht aan het onderwerp en maak ook duidelijk met wie mensen persoonlijk kunnen spreken als zij met vragen op dit gebied rondlopen. In het rapport (zie deel 3) worden verschillende handreikingen gedaan om dit gesprek binnen de raad en binnen de gemeente te voeren.
- ◆ Voer het gesprek bij een open Bijbel. Te vaak en te snel komt er in de praktijk een gesprek op gang waarbij vooral wordt gesproken en gedacht vanuit ervaring, intuïtie en emotie. Het gesprek moet gevoerd worden aan de hand van de Bijbel. Dat is de bron van kennis en daarbij is de leiding van de Geest onontbeerlijk. Vervolgens komen persoonlijke ervaringen en posities daarin mee. Het gesprek moet diepgaand, in alle rust en vrede gevoerd kunnen worden. Het gesprek kan niet vrijblijvend eindigen. De

gemeente als geheel en ieder lid afzonderlijk heeft er recht op dat er duidelijkheid is over de vraag of en hoe deze gemeente een veilige plek is voor ieder lid.

- ◆ Accepteer dat er verscheidenheid bestaat, dat er verschillen zijn en dat het noodzakelijk is om binnen de eigen gemeente het gesprek te voeren en beleid te maken. De huidige kerkelijke praktijk binnen de kerken van gereformeerd karakter laat verscheidenheid zien ten aanzien van de ruimte die er is voor mensen met een gelijkgeslachtelijke oriëntatie, als het gaat om samenwonen en het hebben van een seksuele relatie. Het deputaatschap als geheel heeft geen vrijmoedigheid om die verscheidenheid af te wijzen.
- ◆ Accepteer dat de verschillende beleidskeuzes ieder hun eigen uitdaging met zich meebrengen. Voor kerken die homoseksuele relaties afwijzen is er de uitdaging om de homoseksuele medemens te steunen in zijn of haar leven en om het thema ook binnen het geheel van de gemeente stem te geven. Voor gemeentes die wel ruimte bieden om als homo of lesbienne samen te leven, is er de uitdaging om juist hen die daarvoor zelf geen ruimte zien voluit te steunen in hun keus.
- ◆ Overstijg de verschillen. De visie op homoseksualiteit zou, samen met het thema vrouw en ambt, voor de kerken van de 21e eeuw scheidend kunnen uitwerken. In het verleden gold dit voor de visie op de kerk of de visie op de doop. De uitdaging is er voor de kerken om deze verschillende visies te overstijgen in een gezamenlijk leven voor het aangezicht van de Heer.
- ◆ Leer leven en omgaan met verschillen binnen de gemeente. Het vraagt van heel de gemeente grote sensitiviteit om met verschillende opvattingen te leven. Dat geldt in het bijzonder voor homo's en lesbiennes die kiezen voor een leven van onthouding binnen een gemeente die wel ruimte laat, als ook voor hen die zelf wel ruimte zien, maar leven binnen een gemeente die die ruimte niet ziet.
- ◆ Zorg voor een veilig klimaat binnen de gemeente. Het moet een heilig streven zijn om binnen de gemeente van Christus ieder zijn plek te gunnen. Zodat ieder ten volle zijn gaven ten nutte en tot zaligheid van de andere gemeenteleden kan besteden. En zodat ieder, zonder onderscheid, kan deelnemen aan het gesprek binnen de gemeente.
- ◆ Doe in het beleid uitspraken over deelname aan de sacramenten en de ambten. Ieder die binnen de gemeente leeft, is erbij gebaat dat er duidelijke antwoorden gegeven worden op de vragen: wie kan er in onze gemeente belijdend lid zijn, kinderen laten dopen en deelnemen aan het avondmaal, wie kan er binnen onze gemeente een ambt vervullen?
- ◆ Breng elkaar niet in ondraaglijke gewetensnood. Ruimte voor de ene persoon, kan de ander in de engte brengen. Indien een kerkenraad als beleid formuleert dat homo's die in een relatie van liefde en trouw samenleven of gehuwd zijn, ongehinderd kunnen deelnemen aan de sacramenten kan dat anderen, bijvoorbeeld een celibatair levende homo in ondraaglijke gewetensnood brengen. Andersom kan dit ook het geval zijn. Kerkenraden dienen zich dit terdege bewust te zijn en hier ernstig rekening mee te houden in de formulering en de uitwerking van hun beleid. Het is aan te raden hier op

voorhand dan naar wegen te zoeken die uitkomst bieden. Wegen die in liefde voor ieder gemeentelid begaanbaar zijn.

- ◆ Wees een biddende gemeente. Het gebed is een samenbindende kracht tot behoud.
- ◆ Wees over niets bezorgd, maar vraag in alle omstandigheden aan God wat u nodig hebt en dank Hem in uw gebeden. Dan zal de vrede van God, die alle verstand te boven gaat, uw hart en gedachten in Christus Jezus bewaren (Filippenzen 4:6-9).

7 Een zijspoor, een dwaalspoor *Wolter Rose*

Een (te) korte toelichting waarom ik geen verantwoordelijkheid wil dragen voor hoofdstuk 6 'Richting en ruimte'

Inleiding

Het geloof dat Jezus Christus de Zoon van God is en dat hij opstond uit de dood is wel de gevaarlijkste gedachte in de geschiedenis van de mensheid en filosofie genoemd. De Zoon van God, geboren uit een vrouw ... wie zag dat aankomen? Hij is goed, hij is de koning. Wat als de gevaarlijkste gedachte ook de gelukkigste is?

Wijsheid en correctie, vrede en gerechtigheid

Hoofdstuk 6 'Keuzes maken' (RH6) geeft de kerken het advies: 'Voer het gesprek bij een open Bijbel'. De geloofwaardigheid van dat advies wordt ondermijnd wanneer het hoofdstuk zelf een aantal bladzijden eerder dingen als ervaring, intuïtie en emotie de doorslag laat geven. De context daar is een pleidooi om ruimte te maken voor gelijkgeslachtelijke verbintenissen met een seksuele dimensie.

Het onderwijs van Christus en de Apostelen over huwelijk en seksualiteit wordt op een essentieel punt op een zijspoor gezet. Daarmee wordt in RH6 een primair leerdoel uit de wijsheids- en kennisoverdracht in Oude en Nieuwe Testament niet gerealiseerd: 'correctie'. Wijsheid en correctie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Wie niet open staat voor correctie leidt op een dwaalspoor. De vrucht van correctie is een leven in vrede en gerechtigheid.

Eenheid, verscheidenheid, en het Koninkrijk van God

In RH6 wordt de intentieverklaring uitgesproken: 'Voor ons is Romeinen 14 en 15 hierin richtinggevend'. De geloofwaardigheid van deze uitspraak wordt ondermijnd wanneer RH6 in de volgende alinea aan de kerken de suggestie doet over gelijkgeslachtelijke verbintenissen met een seksuele dimensie uit te spreken: 'zij mogen er zijn'.

Om de schijn van willekeur of vooringenomenheid te voorkomen zou RH6 er beter aan doen het complete oeuvre van Paulus richtinggevend te verklaren — in plaats van twee minder relevante hoofdstukken. Een van de consequenties van die stap is dat het beroep op de Bijbel wegvalt onder de oproep van RH6 tot acceptatie van het bestaan van verscheidenheid op het punt van gelijkgeslachtelijke verbintenissen met een seksuele dimensie.

Exegese en hermeneutiek

De Bijbel moet iets te zeggen kunnen hebben ‘zonder dat er andere krachten nodig zijn om dat te reguleren, of zonder een speciale hermeneutiek van buiten de tekst in te voeren, zodat we kunnen weten wanneer en waar hij kan spreken’ (Seitz).

DEEL 2 — VERDIEPING

8 Homoseksualiteiten van de negentiende tot de eenentwintigste eeuw — een verkenning *Wolter Rose*

In dit verdiepende hoofdstuk worden de ontwikkelingen in het wetenschappelijk onderzoek naar homoseksualiteit in kort bestek in kaart gebracht.

9 Biologische aspecten van geslacht, gender en seksuele oriëntatie

In een rapport dat gaat over aspecten van seksualiteit is het goed om aandacht te geven aan de biologische kant van ons mens-zijn. Wij zijn mensen van ‘vlees en bloed’. Die lichamelijke kant is een aspect waaraan in ethische bezinning gemakkelijk voorbijgegaan wordt. In dit hoofdstuk geven wij een overzicht van gegevens uit de biologie met betrekking tot man en vrouw zijn en met betrekking tot seksuele oriëntatie.

Het is goed om vooraf te bedenken dat de biologie ons niet voorschrijft wat goed of fout is. Deze gedachte wordt wel betiteld als de naturalistische drogreden: de gedachte dat wat natuurlijk/biologisch is ook vanzelf goed zou zijn. In dit hoofdstuk gaat het niet om

biologische kennis als bron voor normativiteit, maar om de duiding van geslachtelijkheid en seksuele oriëntatie als het landschap waarin we onze weg zoeken.

10 Identiteitsontwikkeling en trends

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de vraag die in hoofdstuk 2 gesteld wordt: 'Is een seksuele oriëntatie de kern van iemands identiteit, of is het voor sommigen de kern en voor anderen een draad in hun identiteitsvorming?'

11 Persoonlijke Reflecties

Dit hoofdstuk bevat de persoonlijke reflecties van de leden van het studiedeputaatschap.

DEEL 3 — DE PRAKTIJK

Inleiding

In de praktijk van ons kerkelijk leven willen we handen en voeten geven aan wat God ons leert in zijn Woord. Velen in de gemeente zetten zich in om in allerlei commissies het beste te zoeken voor de gemeente. En of het nou gaat om praktische zaken, financiën, ziekenzorg of kinderwerk, landelijk of lokaal, we mogen het in alle zorgvuldigheid doen tot eer van God. Grote thema's als kinderen en avondmaal, vrouw in het ambt, kerkelijke eenwording of homoseksualiteit hebben één ding gemeen: het vraagt veel Bijbelstudie en tijd voor gesprek om een mening te vormen en ieders verhaal de ruimte te geven. Homoseksualiteit is een thema dat velen bezighoudt of heeft gehouden. Er zijn boeken over vol geschreven en talloze studies naar gedaan, maar het roept nog altijd verdeeldheid op. Het vraagt fijngevoeligheid en tegelijk lef om hiermee aan de slag te gaan met het oog op duidelijkheid in de gemeente.

In dit onderdeel van het rapport vindt u, deels in dit document, deels online, verschillende suggesties om hierin een weg te vinden. Dit overzicht is niet compleet en genoemde bronnen worden niet automatisch door ieder lid van het deputaatschap onderschreven. Wel menen wij dat genoemde materialen recht doen aan de breedte van het gesprek.

Gespreksvoering en beleidsontwikkeling

Het is niet eenvoudig om op een goede, constructieve en zorgvuldige manier in gesprek gaan over homoseksualiteit in de gemeente. De werkwijze moet goed passen bij de gemeente die

zo'n proces ingaat. Een kerkraad of werkgroep kan vaak zelf het beste aanvoelen wat passend en niet-passend is. Denk alleen maar aan het startpunt: gaan we ermee aan de slag omdat we een concrete situatie aan de hand hebben? Of vinden we het los daarvan belangrijk om dit te bespreken om er klaar voor te zijn wanneer zich een situatie voordoet? Is de gemeente eraan toe? Is er al eens eerder over nagedacht? Of nog nooit? Hoeveel ruimte is er in de kerkelijke jaaragenda? Allemaal aspecten waarmee rekening gehouden moet worden. Twee leden van het deputaatschap hebben een werkwijze beschreven waarmee het gesprek gevoerd kan worden om te komen tot beleid. Wytze Bijleveld vanuit zijn jarenlange pastorale ervaring in de Lichtboog in Houten en Ellemieke Tempelaar vanuit haar professie.

12 Is het in de kerk veiliger in de kast? *Ellemieke Tempelaar*

'Ze gaan het hebben over LHBTI+ in onze gemeente, spannend...'

'Tot nu toe voelde ik me veilig, maar wat gaat er gebeuren?'

Is de kerk een onveilige plek voor LHBTI+-personen? Misschien niet altijd, maar nog veel te vaak wel degelijk. Ellemieke Tempelaar, psychosociaal therapeut en eigenaar van Praktijk in Gesprek ontwikkelde een eigen werkvorm en heeft de afgelopen jaren al veel kerken mogen begeleiden bij het zoeken naar uitgangspunten rondom LHBTI+. Twee begrippen staan wat haar betreft centraal, namelijk *zorgvuldigheid* en *doorpakken*.

13 Bouwen aan een veilige en een heilige gemeente ***Wytze Bijleveld***

Een veilige gemeente is een duidelijke gemeente. Duidelijkheid helpt mensen met een homoseksuele oriëntatie en hun familie aan een veilige kerkelijke omgeving. Ze weten waar ze aan toe zijn, vanuit welke visie er met hen wordt omgegaan en hoezeer ze welkom zijn. En ook of het avondmaal voor hen open is, of de ambten voor hen open staan en of een zegen over een eventueel huwelijk mogelijk is. Dat helpt ook de anderen in een gemeente. Een heilige gemeente weet op een liefdevolle manier om te gaan met verschillen van inzicht, met bezwaren en moeiten die uit diepe overtuigingen komen en die verband houden met de duidelijkheid.

Veiligheid en heiligheid vragen bescherming tegen harde kritiek en vragen een open gesprek en een open hart waarmee naar elkaar en naar de Heer geluisterd wordt.

Kort samengevat vraagt het bouwen aan zo'n gemeente een raad die een heldere vraag of opdracht bedenkt en een werkgroep benoemt om die vraag te onderzoeken en van een antwoord te voorzien. De werkgroep bedenkt hoe zij aan het werk gaat, hoe zij de gemeente

betreft in haar werk, hoe zij de verschillen van inzicht eerlijk en respectvol bespreekt, hoe zij tot adviezen aan de raad gaat komen. De raad verwerkt deze adviezen tot besluiten na overleg met de gemeente en draagt zorg voor een goede uitwerking van deze besluiten. Een gebruikelijke aanpak waarbij extra attentie op het volgende belangrijk is.

14 Verbindende gesprekken met de praatstokmethode

De praatstok of *talking stick* werd (en wordt nog steeds wel) gebruikt door inheemse volken in Noord- Amerika en Afrika om samen tot een besluit te komen waar iedereen achter kan staan. Het is een manier om de ruimte te krijgen en te geven aan verschillende meningen en ervaringen. Het helpt om echt te luisteren naar elkaar.

15 Online toolbox voor gemeentes

Naast bovenstaande handreikingen voor beleid en gesprek vindt u op de website van Kerkpunt een toolbox met daarin:

9. voorbeelden van plaatselijk beleid
10. links naar werkvormen, boekbesprekingen, bijbelstudies en preken
11. links naar landelijke rapporten (GKV, CGK, NGK, CRC)
12. titels van literatuur, websites, films, documentaires en podcasts
13. het aanbod van Kerkpunt inzake (proces)begeleiding in gemeentes (nog in ontwikkeling)

Ga hiervoor naar: <https://kerkpunt.nl/kerk-en-lhbt-toolbox-van-studiedeputaatschap/>